

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN KIRŞEHİR
ABDALLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Yıldız ERASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2023

©2023-Yıldız ERASLAN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN KIRŞEHİR
ABDALLARI ÜZERİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF SOCIAL AND CULTURAL CHANGE ON
KIRŞEHİR ABDALS

Hazırlayan
Yıldız ERASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Serdar ŞENGÜL

KIRŞEHİR-2023

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Yıldız ERASLAN tarafından hazırlanan “*Toplumsal ve Kültürel Değişimin Kırşehir Abdalları Üzerine Etkisi*” adlı tez çalışması 04/05/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Doç. Dr. Serdar ŞENGÜL

Üye.....(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Hayrettin ŞAHİN

Üye.....(İmza)

Dr. Öğr. Gör. Elif Başak AKSOY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2023

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☐

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒

Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐

Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2023

Yıldız ERASLAN

İmza

ÖZET

TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL DEĞİŞİMİN KIRŞEHİR ABDALLARI ÜZERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Yıldız ERASLAN

Danışman: Doç. Dr. Serdar ŞENGÜL

2023– 66 Sayfa

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Antropoloji Ana Bilim Dalı

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Hayrettin ŞAHİN

Dr. Öğr. Gör. Elif Başak AKSOY

“Abdal” kelimesi tarihsel süreçte o kadar çok anlam değiştirmiş ki kimi zaman Anadolu tarihini değiştiren, kimi zaman derviş, kimi zaman budala, kimi zaman garip, kimi zaman da bülbül olmuş. “Abdala malum olur” atasözü ile “Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşı girince yağ oldum sanır” atasözüne bakıldığında bile bu anlam farkını anlamak mümkün olacaktır.

Türk tarihinde önemli bir yer tutan abdalların bugünkü yaşantısına bakıldığında ise bir statü kaybı yaşadıkları ve yalnızlaşmış oldukları, yaptıkları müzik ile hayatta kalma mücadelesi verdikleri gözlemlenmektedir. Hatta saz ve sözdeki başarıları bu yalnızlaşmanın bir mirasıdır. Çünkü abdallar, içinde bulundukları durumu saz ve sözleriyle dışa aktarmışlardır. Sanatsal bu yetenekleri sayesinde, yaşadıkları şehrin, 2019 yılında Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı’na müzik alanında Türkiye’den dahil olan ilk şehir olmasında başrol oynamışlardır. Somut olmayan kültürel miras il envanterinde kayıt altına alınan Abdallar, ulusal boyutta bile yeteri kadar tanınırlığı olmayan Kırşehir’e, bir anda uluslararası alanda önemli bir statü kazandırmışlardır. Bu sayede şehrin sürdürülebilir gelişiminde en önemli rolü, yaptıkları müzik ile Abdallar üstlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; geçmişten günümüze yaşanan toplumsal ve kültürel değişimin ulusal ve uluslararası müzikal üne sahip, Somut Olmayan Kültürel Miras unsuru olan Abdallar üzerindeki etkisini, yaptıkları müziği devam ettirme çabasını, verdikleri yaşam mücadelesini, var olan projelerle yaşam kalitelerinin nasıl güçlendirilebileceğini ortaya koyabilmek ve yetkililerden beklentilerini tespit edebilmektir.

Bu doğrultuda abdalların sosyo-ekonomik durumunu ortaya koyan çeşitli haberler incelenmiştir. Nitel veri analizi kapsamında 20 abdal ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Nicel veri analizi kapsamında ise 84 abdal üzerinde yaşam standartları hakkında araştırma anketi uygulanmıştır. Araştırmaların sonucu elde edilen veriler üzerinden çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırşehir, abdal, toplumsal değişim, kültürel değişim

ABSTRACT

THE EFFECT OF SOCIAL AND CULTURAL CHANGE ON KIRŞEHİR ABDALS

Ph. D. Thesis / M.Sc. Thesis

Preparer: Yıldız ERASLAN

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Serdar ŞENGÜL

2023 – 66 Pages

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Science

Anthropology Department

Jury

Asst. Prof. Dr. Hayrettin ŞAHİN

Instr. Dr. Elif Başak AKSOY

The word “Abdal” has changed many meanings in the historical process. Sometimes he changed the story of Anatolia, sometimes he became a dervish, sometimes he was a fool, sometimes he was strange and sometimes he became a nightingale. Even looking at the proverb “Abdal would have known the truth” and the proverb “when Abdal gets on a horse, he thinks he has become a gentleman. When the turnip is added to meal, it thinks it becomes oil”, it will be possible to understand this difference in meaning.

When we look at the current life of the Abdals, who have an important place in Turkish history, it is observed that they lost their status and became lonely, and they struggled to survive with the music they made. Even their success in saz and vocals is a legacy of this isolation. Because the abdals expressed their situation with their instruments and words. Thanks to these artistic talents, they played a leading role in making Kırşehir the first city from Türkiye to be included in the UNESCO Creative Cities Network in 2019 in the field of music. Abdals, who were recorded in the intangible cultural heritage provincial inventory, suddenly gave Kırşehir an important status in the international arena, which was not sufficiently recognized even at the national level. In this way, Abdals played the most important role in the sustainable development of the city with their music.

The aim of this study, is to reveal the impact of the social and cultural change from the past to the present on the Abdals, who have a national and international musical reputation and are an Intangible Cultural Heritage element, their efforts to continue their music, their quality of life can be strengthened with existing projects and to determine their expectations from the authorities.

In this direction, various news revealing the socio-economic status of the abdals were examined. Within the scope of qualitative data analysis, in-depth interviews were conducted with 20 abdal. Within the scope of quantitative data analysis, a research questionnaire on living standards was applied to 84 abdal. Various suggestions were made based on the data obtained as a result of the research

Keywords: Kırşehir, abdal, social change, cultural change

ÖNSÖZ

Abdal kelimesi tarihsel süreçte o kadar çok anlam değiştirmiş ki kimi zaman Anadolu tarihini değiştiren olmuş kimi zaman derviş olmuş kimi zaman budala kimi zaman garip kimi zaman bülbül olmuş. “Abdala malum olur.” atasözü ile “Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşı girince yağ oldum sanır.” atasözüne bakıldığında bile bu anlam farkını anlamak mümkün olacaktır.

Geçmişte usta-çırak ilişkisi ile çocuklarını yetiştiren ve “çalıp söylemezsen seni okutur muallim yaparım” diyerek, sazına ve sanatına bu denli sahip çıkan abdallar, günümüzde ekonomik darboğazın içine düşmüşler, sanatlarını icra edemez hale gelmişlerdir.

Hem abdal varlığının hem de şehrin tanıtımının sürdürülebilir olabilmesi için bu kültüre sahip çıkılması şarttır. Çünkü bu kültürün yok olması demek Unesco tarafından müzik şehri seçilen Kırşehir’in de turizm açısından sahip olduğu en büyük değerinin yok olması demektir.

İşte asıl sorun da burada karşımıza çıkmaktadır. Unesco listesine girebilecek kadar önem arz eden bir kültürün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması şehrin turizm açısından geleceğini ve gelişimini de tehdit etmektedir. Dolayısıyla bu sorun belli bir kesimin değil tüm Kırşehir’in sorunu olarak görülmelidir.

Bu çalışmanın amacı; abdalların ilin ulusal ve uluslararası tanıtımına sağladıkları katkıyı, geçmişten günümüze yaşanan toplumsal ve kültürel değişiminin abdallar üzerindeki olumsuz etkisini, verdikleri yaşam mücadelesini, var olan projelerle nasıl güçlendirilebileceğini ortaya koyabilmek ve yetkililerden beklentilerini tespit edebilmektir.

Tez çalışmamın, hazırlık sürecinden son aşamasına kadar, desteklerini esirgemeyen, sorduğum her soruyu hiçbir detayı atlamadan cevaplayan, sabırla anlatan ve dinleyen, alanında yaptığı paylaşım ve anlatımlarıyla ufkumu genişleten, bakış açımı değiştiren, öğrencisi olmaktan onur ve mutluluk duyduğum kıymetli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Serdar ŞENGÜL’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Mücadeleci ruhumu ve heyecanımı kaybettiğim bir dönemde, hayat enerjisiyle, moral ve motive edici gücüyle, bana yeni bir kapı açan, açtığı kapıdan aydınlık bir yola girmemi sağlayan, 20 yıl aradan sonra öğrencilik heyecanını yeniden yaşamama vesile olan, yaşadığım şu hayatta hafızamda unutulmazlar listesinde yer alan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ahmet Cem

Erkman'a, Unesco Müzik Şehri Kırşehir'de Müzik Odaklı Kalkınma Hamlesi Projesi'ni yazan, projenin hazırlanma aşamasında yakından tanıma fırsatı bulduğum, beraber çalışmaktan mutluluk duyduğum ve tezimin hazırlanmasına büyük katkılar sağlayan Ahiler Kalkınma Ajansı Kırşehir Yatırım Destek Ofisi Uzmanı Hilal Akçakaya'ya, umutsuzluğa kapıldığım dönemlerde telefonun öbür ucunda her daim hazır olan, beni hiç yalnız bırakmayan, "sakın bırakma, asla vazgeçme, başarabilirsin" diyerek doğrulmamı ve yola devam etmemi sağlayan doktora öğrencisi Ali TAő'a, aynı kurumun tozunu yıllardır beraber yuttuğumuz İl Kültür ve Turizm Müdür Yardımcımız Eyüp TEMUR'a, bu süreçte yaşadığım bütün sıkıntılara şahit olan, bir psikolog gibi yükümü hafifletmek için elinden geleni yapan, desteğini esirgemeyen candan öte bir dost olan Hatice KARA'ya, hayata tutunma sebeplerim olan kızım Tuana ERASLAN'nın ve oğlum İshak Kadim ERASLAN'ın eğitim hayatlarına örnek olabilmek adına çıktığım bu yolda, iki ocuk annesi olarak yüksek lisans düőüncemi paylaőtığım günden beri yanımda olan, destek veren ve evdeki yükümü hafifleten hayat arkadaőtım, kıymetli eőtım Dursun ERASLAN'a çok teőekkür ederim.

Kırşehir-2023

Yıldız ERASLAN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	1
1.1.1 ABDAL SANATÇILARININ VE MÜZİĞİNİN ÖNEMİ.....	3
1.1.2 ARAŞTIRMACININ KONUMU.....	5
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	13
1.4. VARSAYIMLAR.....	13
1.5. TANIMLAR.....	13
BÖLÜM II.....	16
2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	16
2.1. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	16
BÖLÜM III.....	18
3. YÖNTEM.....	18

3.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ/MODELİ.....	18
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ/ÇALIŞMA GRUBU.....	18
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	19
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	19
BÖLÜM IV.....	20
4. BULGULAR ve VERİ ANALİZİ.....	20
4.1. KIRŞEHİR’DE YAŞAYAN ABDALLIK GELENEĞİNE MENSUP BİREYLERİN YAŞAM STANDARTLARI HAKKINDA ARAŞTIRMA ANKETİ.....	20
4.2. ABDALLARLA YAPILAN DERİNLEMESİNE MÜLAKATLAR.....	30
4.3. BASINA YANSIMALAR.....	55
BÖLÜM V.....	60
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA.....	63
ÖZ GEÇMİŞ.....	65

Resim 1.1.1.1	2002 Yılında Dikilen Neşet Ertaş ve Muharrem Ertaş Anıtı.....	4
Resim 1.1.1.2	1990 Yılında Şehrin Girişinde Dikilen Muharrem Ertaş (Ozanlar) Anıtı.....	4
Resim 1.1.1.3	Çekiç Ali, Muharrem Ertaş ve Neşet Ertaş (soldan sağa).....	5
Resim 1.1.2.1	Davulcu Adem GÖÇER'e Yaşayan İnsan Hazinesi Ödülünün Verilmesi.....	6
Resim 1.1.2.2	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu.....	6
Resim 1.1.2.3	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu ile Emitt Fuar'ına Katılım.....	7
Resim 1.1.2.4	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu ile ilgili Televizyon Programı Çekimi....	7
Resim 1.1.2.5	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu ile ilgili Belgesel Çekimi.....	8
Resim 1.1.2.6	Neşet Ertaş Türkülerini Güzel Okuma Yarışması'ndan Bir Yarışmacı.....	8
Resim 1.1.2.7	Neşet Ertaş Türkülerini Güzel Okuma Yarışması 1. ve 2.si İle Bir Radyo Programına Katılım.....	9
Resim 1.1.2.8	Neşet Ertaş Gönül Sultanları Kültür Evi Ziyaretçileri.....	10
Resim 1.1.2.9	Yaşayan İnsan Hazinesi Adem GÖÇER.....	11
Resim 1.1.2.10	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu'nun Fuar Katılımı.....	11
Resim 1.1.2.11	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu'nun Bir Etkinliğe Katılımı.....	12
Resim 1.1.2.12	Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu'nun Kurulduğu İlk Yıllar.....	12
Resim 4.3.1	Gönül Dağı'nın Abdalları Garip Kaldı Başlıklı Haber Görseli.....	56
Resim 4.3.2	Kırşehir'de Abdalların İşsizlik Sorunu Başlıklı Haber Görseli.....	57
Resim 4.3.3	Pandemi Kısıtlamaları Abdalları Vurdu Başlıklı Haber Görseli.....	58
Resim 4.3.4	Kırşehirli Abdallar Kılıçdaroğlu'na Dert Yandı Başlıklı Haber Görseli.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1. 1 Hedef Grubun Yaş Durumu.....	22
Şekil 4.1. 2 Hedef Grubun Öğrenim Durumu.....	22
Şekil 4.1. 3 Hedef Grubun Meslek Durumu.....	22
Şekil 4.1. 4 Hedef Grubun Düğün/Müzik Sektörü Dışında Gelir Elde Ettiği Meslek Durumu.....	23
Şekil 4.1. 5 Hedef Grubun Aylık Gelir Durumu.....	23
Şekil 4.1. 6 Hedef Grubun Hane Halkında Yaşayan Birey Sayısı Durumu.....	23
Şekil 4.1. 7 Hedef Grubun İkamet Ettiği Evin Mülkiyet Durumu.....	24
Şekil 4.1. 8 Hedef Grubun İkamet Ettiği Konut Türü.....	24
Şekil 4.1. 9 Hedef Grubun Pandemi Sürecinde Aylık Gelir Durumu.....	24
Şekil 4.1. 10 Hedef Grubun Temel İhtiyaçlarını Karşılama İçin Aldığı Borç Durumu.....	25
Şekil 4.1. 11 Hedef Grubun Borçlarını Zamanında Ödeyebilme Durumu.....	25
Şekil 4.1. 12 Hedef Grubun Sosyal Güvence Durumu.....	25
Şekil 4.1. 13 Hedef Grubun İmkânsızlıklar Nedeniyle Ertelenen Sağlık Sorunu Durumu...	26
Şekil 4.1. 14 Hedef Grubun Şu Anda Herhangi Bir Kurum/Kuruluştan Yardım Alma Durumu.....	26
Şekil 4.1. 15 Hedef Grubun Son 1 Yılda Kurum ve/veya Kuruluşlardan Yardım Alma Durumu.....	26
Şekil 4.1. 16 Hedef Grubun Yakınlarının Son Yıllarda İllerden Göç Etme Durumu.....	27
Şekil 4.1. 17 Hedef Grubun Herhangi Bir Sosyal Medya Hesabına Sahip Olma Durumu...	27
Şekil 4.1. 18 Hedef Grubun Müziğin Youtube, Spotify Gibi Dijital Ortamlarda Pazarlama Yöntemleri Hakkında Bilgi Seviyesi.....	27
Şekil 4.1. 19 Hedef Grubun Kullandığı Enstrümanların Yapımı ve Bakım Onarımı Hakkındaki Bilgi Durumu.....	28

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Tarihsel süreçte ilk kez Akhunlar tarafından kullanıldığı bilinen “Abdal” sözcüğünün zamanla birçok coğrafyada çeşitli anlamlar yüklenerek kullanıldığı yapılan araştırmalarda belirtilmektedir. Abdal sözcüğü; Arapça, Farsça ve Türkçe gibi dillerde tasavvufi bir anlam içermekte aynı zamanda göçebe olarak yaşayan Türkleri ifade etmektedir (Ayata, 2006:8).

1071 Malazgirt Savaşıyla beraber Türkler Anadolu’ya göç etmeye başlamış; göç edenler arasında yer alan ve Suriye, Irak, İran, Maveraünnehir, Horasan, Azerbaycan gibi bölgelerden Anadolu’ya gelen eski “Türk-kam-ozan” yapısının İslamlaşan halini temsil eden Türkmen babalarına “Abdal” denilmiştir (Güray ve diğer, 2018:24).

Abdallar, Türkmen Oymakları ile birlikte Horasan’dan çıkıp Anadolu’ya göç eden ve müziği hayatlarının en önemli parçası olarak görüp meslek edinen gruplar olarak bilinmektedir. (Gürsoy, 2006:9).

Türk tarihinde önemli bir yer tutan abdalların bugünkü yaşantısına bakıldığında ise bir statü kaybı yaşadıkları ve yalnızlaşmış oldukları, yaptıkları müzik ile hayatta kalma mücadelesi verdikleri gözlemlenmektedir. Hatta saz ve sözdeki başarıları bu yalnızlaşmanın bir mirasıdır. Çünkü abdallar, içinde bulundukları durumu saz ve sözleriyle dışa aktarmışlardır. Sanatsal bu yetenekleri sayesinde, yaşadıkları şehrin, 2019 yılında Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı’na müzik alanında Türkiye’den dahil olan ilk şehir olmasında başrol oynamışlardır. Somut olmayan kültürel miras il envanterinde kayıt altına alınan Abdallar, ulusal boyutta bile yeteri kadar tanınırlığı olmayan Kırşehir’e, bir anda uluslararası alanda önemli bir statü kazandırmışlardır. Sahipsiz olmalarına rağmen, yaşadıkları şehre sahip çıkmışlardır. Bu sayede şehrin sürdürülebilir gelişiminde en önemli rolü, yaptıkları müzik ile Abdallar üstlenmiştir.

Abdal geleneğinin bir parçası olan ve yüzyıllardır devam eden Abdal müziği de günümüze bozulmadan ulaşmış bir halk müziğidir (Keskin, 2014:100). Abdal müziği, konservatuvarlarda öğrenilen bir müzik değil usta-çırak ilişkisi ile bir abdalın diğerine aktarımı gerçekleştirilen bir müzik türüdür. Zira halk müziğine verilen öneme bakılacak olursa ilk Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının 1975 yılında kurulduğu görülmektedir. (<https://tmdk.itu.edu.tr/hakkimizda/tarihce>) Bu durum halk müziği ile ilgili politikaların yeteri düzeyde geliştirilmediği şeklinde de algılanabilir. Bu sebepten halk müziği içinde barınan

abdall müziği de bir sözlü edebiyat türü olarak kalmıştır.

Bugün abdallar ülke sınırları içinde birçok ilimizde yaşamlarını sürdürmekte olup bu iller arasında Mersin, Afyon, Antalya, Adana, Gaziantep, Yozgat, Tokat, Çorum, Konya, Kayseri, Sivas, Malatya, Karaman, Isparta, Denizli, Amasya yer almaktadır. İzmir, Aydın ve Manisa ise abdalların son yıllarda yaşamlarını sürdürmeyi tercih ettikleri illerin başında yer almaktadır (Gürsoy, 2006:9).

Kırşehir, Orta Anadolu Abdallarının kendilerine has inanışları, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerinin gözlemlenebileceği en önemli şehir olarak değerlendirilmektedir (Gürsoy, 2006:9). Kırşehir’de, 1940’lı yıllardan itibaren şehir merkezinde; Bağbaşı Mahallesi ve Kervansaray Mahallesi, Akpınar ilçesinde yer alan Kırtıllar köyünde, Çiçekdağ ilçesinde bulunan Teflek İbikli köylerinde ve Kaman ilçesinde mesken tutmuşlardır.

Kırşehir’de Abdallar kendilerini “Teber Aşireti” olarak ifade etmektedir. “Teber” kelime olarak kasnak anlamına gelmekle birlikte Abdallar, “davul” kelimesi için de “teber” demektedirler. Dolayısıyla burada Abdalların müzikle uğraşan bir topluluk olduğu vurgusu yapıldığı düşünülmektedir (Sarıkaya ve diğer, 2004:250).

Somut olmayan kültürel miras il envanterinde kayıt altına alınan yani korunması gereken kültürel bir değer olan Abdal geleneğinin ve günümüzde yaşayan temsilcilerinin dünden bugüne yaşadığımız toplumsal ve kültürel değişim sonucunda olumsuz etkilendikleri bir gerçektir. Geçmişte usta-çırak ilişkisi ile çocuklarını yetiştiren ve “çalıp söylemezsen seni okutur muallim yaparım” diyerek, sazına ve sanatına bu denli sahip çıkan abdallar, günümüzde ekonomik darboğazın içine düşmüşler, sanatlarını icra edemez hale gelmişlerdir.

1980’li yıllardan itibaren ekonomik ve sosyal yaşamda gerçekleşen dönüşüm neticesinde, yorgancılık, kalaycılık gibi birçok meslek teknolojik gelişme ve üretim tekniklerinin hızla artması sebebiyle kaybolmuş, eğlence dünyası ve eğlence kültürü de diğer birçok alanda olduğu gibi bu dönüşüm sürecinden hızlı bir şekilde geçmiştir. Bu sürecin bir sonucu olarak geleneksel mesleklerden olan ve abdallar tarafından icra edilen davulculuk ve zurnacılık gibi meslekler de ne yazık ki kaybolmaya yüz tutmuştur (İslamoğlu ve diğer, 2017:466).

İstihdam olanaklarının kısıtlı olması, Abdal topluluklarının en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Yaşam biçimi haline gelen mesleklerini yapma imkanı ve bu işten elde ettikleri gelirleri her geçen gün azalırken, eğitim seviyelerinin yetersizliği devamlılık arz eden bir işe sahip olma konusunda sorun teşkil etmektedir. (İslamoğlu ve diğer, 2017:464).

Ayrıca toplum içinde farklı etnik köken, inanış ve yaşam şekillerine sahip olan topluluklara karşı bir önyargının olduğu düşünüldüğünde; sadece Abdalların değil Romanlar, Mıtrıplar gibi yine müzikle uğraşan ve benzer meslekler yapan birçok topluluğun bu önyargı sebebiyle dışlandığı ve toplum içinde tutunmak ve geçimini sağlayabilmek için büyük bir mücadele verdiği görülmektedir. Bu grupların ortak noktaları, toplum tarafından ötekileştirilmeleri ve hayatta kalabilme mücadelesi içinde olmalarıdır.

Abdalların istihdam, eğitim ve toplumsal önyargı gibi sorunları, 2019-2020 yıllarında tüm dünyayı saran pandeminin de etkisiyle katlanarak artmıştır. Zira en önemli gelir kaynağı olan düğün organizasyonları iptal edilmiş, neticesinde bu topluluk, ciddi anlamda yaşam mücadelesi verir hale gelmiştir. Nitekim 2019 yılında Unesco'ya giren Abdal müziği, aynı yıl başlayan pandemi ile talihsiz bir sürece girmiştir.

Sonuç itibarıyla, yapılan tüm araştırmalar Somut Olmayan Kültürel Miras unsuru olan Abdallık Geleneği ile bu geleneğin temsilcilerinin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığını göstermiştir.

Abdallık geleneğinin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalması hem Türk kültürel mirası için hem de ait olduğu topraklar/şehir için büyük bir sorundur. Zira Unesco listesine girebilecek kadar önem arz eden bir kültürün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması şehrin turizm açısından geleceğini ve gelişimini de tehdit etmektedir. Dolayısıyla bu sorun belli bir kesimin değil tüm Kırşehir'in sorunu olarak görülmelidir.

1.1.1 ABDAL SANATÇILARININ VE MÜZİĞİNİN ÖNEMİ

Bugün ülkemizde dilden dile, gönülden gönüle çalınıp söylenen birçok anonim türkü aslında Kırşehir ve civarında yaşayan abdalların eserleridir. Dolayısıyla, “Türkü dinleyen herkes mutlaka bir Kırşehir türküsü biliyordur ancak dinlediği türkünün Kırşehir türküsü olduğunu bilmiyordur” iddiası, gerçekliği kuvvetli bir ihtimaldir.

Yıllar önce geldikleri Kırşehir'de hiçbir varlığı olmayan abdallar, bir uzun hava türü olan, “haykırmak, feryat etmek” anlamına gelen ve kendileriyle özdeşleşen bozlak havalarını sazlarının teline vurarak havalandırmış ve yaşadıkları topraklarda tutunmaya başlamıştır. Bir süre sonra yaptıkları müzik ile şehrin sahip olduğu en önemli değer haline gelmişlerdir. Abdal geleneğinden gelen Muharrem Ertaş'ın anıtının 1990 yılında şehrin girişine dikilmesi, Abdalların, kamusal alanda görünür hale geldiklerinin kanıtıdır. Oğlu Neşet Ertaş ile olan anıtı ise 2002 yılında şehrin bir başka köşesinde inşa edilmiştir. Muharrem Ertaş'ın adı sağlığında, oturduğu bölgede bir caddeye verilmiştir. 2009 yılında Neşet Ertaş ismi bir bulvara verilmiştir.

Belediye bünyesinde bulunan ve yakın zamanda hizmete açılan Kültür Merkezine “Kırşehir Neşet Ert   Kültür Sanat Merkezi” adı verilmiştir. Eski Vali Kona ı restore edilerek “Neşet Ert   Gönül Sultanları Kültür Evi” olarak ziyaretçilerini a ırlamaktadır. Dolayısıyla  ehrin birçok noktasında Abdallara ait izler görünür hale gelmiştir.

Resim 1.1.1. 1 2002 Yılında Dikilen Neşet Ert   ve Muharrem Ert   Anıtı

Resim 1.1.1. 2 1990 Yılında  ehrin Giri inde Dikilen Muharrem Ert   (Ozanlar) Anıtı

Sokak ve caddelerinde yer alan dükkanlardan sık sık abdalların havalandırdığı bozlakları duymak, anma günlerinde belediye hoparlöründen bütün gün abdalların saz ve sözünü dinlemek bu şehir için olağan ve vazgeçilmez bir durumdur. Ayrıca Kırşehir, Aşık Said, Aşık Seyfullah gibi bir çok ozanı da bağrından çıkarmıştır. Bu sebeple “Ozanlar Diyarı Şirin Kırşehir” olarak isim yapmıştır.

Abdal geleneğinde eserler sözlü gelenek yoluyla aktarıldığından, Kırşehir türkülerini çeşitli yörelerde farklı ağız ve yorumlarla kaynak gösterilmeksizin icra edilmektedir. Aza kanaat ederek gösterişsiz ve sade bir hayatı yaşam biçimi olarak benimseyen Abdal sanatçıları; dünü bugüne, bugünü yarına aktarmış ve toplumun yaşam şeklini, tutum ve davranışlarını, duygu ve düşüncelerini bağlamanın tellerine vurarak havalandırdıkları türkülerle dile getirmişlerdir. Bu türküler, Kırşehir’in bağrından çıkan Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Çekiç Ali gibi ozanların dilinden gönülden gönüle akmış ve aktarılmıştır.

Resim 1.1.1. 3 Çekiç Ali, Muharrem Ertaş ve Neşet Ertaş (soldan sağa)

Bu sanatçıları arasında yer alan Neşet Ertaş’ın şehrin tanıtımına yaptığı katkı yadsınamaz boyuttadır. Kırşehir’i müziğiyle öyle bir noktaya getirmiştir ki şehrin müziği, şehrin tanıtımında ilk sırada yer almıştır. Neşet Ertaş demek Kırşehir demektir, Kırşehir demek Neşet Ertaş demektir.

Tanıtım çalışmaları da bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir.

1.1.2. ARAŞTIRMACININ KONUMU

Yaklaşık 16 yıllık süreçte Kültür ve Turizm Bakanlığı personeli ve Turizm İşletmeciliği mezunu biri olarak Kırşehir’de abdal kültürüne duyduğum ilgi, beni abdal kültürünü araştırmaya, gözlemlemeye sevk etti. Elde ettiğim verilerle, bu kültürün ayakta kalması, tanıtımı ve şehrin müziğiyle markalaşması yolunda birçok çalışmaya imza atanlar arasında yer aldım. Bu çalışmalar arasında;

- Davulcu Adem Göçer'in Yaşayan İnsan Hazinesi Listesine alınması,

Resim 1.1.2. 1 Davulcu Adem GÖÇER'e Yaşayan İnsan Hazinesi Ödülünün Verilmesi

- Müdürlüğümüze bağlı Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğunun yurt içinde ve dışında sayısız etkinlik, konser ve fuarlara katılımının sağlanması, görsel ve yazılı medyada (belgesel, röportaj, televizyon programları vs.) abdal ve abdal kültürü üzerine tanıtımların yapılması,

Resim 1.1.2. 2 Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu

Resim 1.1.2. 3 *Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu ile Emitt Fuarı 'na Katılım*

Resim 1.1.2. 4 *Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu İle İlgili Televizyon Programı Çekimi*

Resim 1.1.2. 5 *Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu İle İlgili Belgesel Çekimi*

- Kırşehir’de ilk kez ulusal boyutta bir ses yarışmasının düzenlenmesi (Neşet Ertaş Türkülerini Güzel Okuma Yarışması), yarışmada dereceye giren genç yeteneklerin çeşitli radyo, ajans ve haber kanalları üzerinden tanıtımının yapılması,

Resim 1.1.2. 6 *Neşet Ertaş Türkülerini Güzel Okuma Yarışması’ndan Bir Yarışmacı*

Resim 1.1.2. 7 Neşet Ertaş Türkülerini Güzel Okuma Yarışması 1. ve 2.si İle Bir Radyo Programına Katılım

- Çeşitli seyahat acentalarıyla yapılan görüşmeler neticesinde Kırşehir'in tur programına alınarak ziyaret edilecek alanlar arasına, Neşet Ertaş'ın hatırasına sahip çıkmak amacıyla düzenlenen Neşet Ertaş Gönül Sultanları Kültür Evi'nin alınması ve burada şehir dışından gelen ziyaretçilere kültür evinin, Neşet Ertaş'ın, abdalların ve abdal geleneği ile müziğinin tanıtılması yer almaktadır.

Resim 1.1.2. 8 *Neşet Ertaş Gönül Sultanları Kültür Evi Ziyaretçileri*

Bu çalışmalardan en önemlileri hakkında detaylı bilgi vermek gerekirse; Neşet Ertaş'ın ardından Kırşehir'den Yaşayan İnsan Hazinesi olarak seçilen ve yine bir abdal olan Davulcu Adem Göçer (2020)'e öncelik vermek gerekmektedir.

Adem Göçer, Kırşehir yöresine has kaşık ve halay oyunlarını icra etmesinin yanı sıra kendisiyle özdeşleşen davulu ve onun icrasındaki sıra dışı performansı ile dikkat çeken bir isimdir. Omuzundan düşürmediği davuluyla gösterilerinde hem göze hem kulağa hitap eden, seyircisini kendine hayran bırakan Adem Göçer, ilerlemiş yaşına rağmen sanatını tüm benliğiyle ortaya koyan, ulusal ve uluslararası boyutta tanınırlığa ulaşan ve adını şimdiden unutulmazlar arasına yazdıran gerçek bir sanat adamıdır. Ayrıca Göçer, Kırşehir Kültür ve Turizm Müdürlüğü Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğunun da bir üyesidir.

Resim 1.1.2. 9 Yaşayan İnsan Hazinesi Adem Göçer

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kırşehir Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlı Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu ise kurulduğu 2001 yılından bu yana Abdal geleneğinin en önemli parçası olan Bozlak Kültürünü tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla ulusal ve uluslararası alanda birçok organizasyonda yer almış ve abdal geleneğinin ayakta kalmasına büyük katkı sağlamıştır.

Resim 1.1.2. 10 Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu'nun Fuar Katılımı

Resim 1.1.2. 11 *Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu'nun Bir Etkinliğe Katılımı*

Ancak son yıllarda kimi üyesinin emekliye ayrılmasından veya vefat etmesinden ötürü topluluğun sayısında azalma olmuştur. Mevzuattaki eksikliklerden dolayı buraya yeni üye alımının yapılmaması ise topluluğu zayıflatmıştır.

Resim 1.1.2. 12 *Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğunun Kurulduğu İlk Yıllar*

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı; geçmişten günümüze yaşanan toplumsal ve kültürel değişiminin Somut Olmayan Kültürel Miras unsuru olan, ulusal ve uluslararası müzikal üne sahip Abdallar üzerindeki olumsuz etkisini, yaptıkları müziği devam ettirme çabasını, verdikleri yaşam mücadelesini, var olan projelerle yaşam kalitelerinin nasıl güçlendirilebileceğini ortaya koyabilmek ve yetkililerden beklentilerini tespit edebilmektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmada yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan Abdallık geleneğinin temsilcileri ile mülakat ve anketlerin yapılması planlanmıştır. Ancak görüşmelerde veya anket çalışmasında pandemi dolayısıyla birtakım aksaklıkların veya gecikmelerin yaşanabileceği göz önüne alındığında planlanan görüşmeler/anketlerin online görüşme/anket şeklinde yapılması bu çalışmanın sınırlılıkları olarak görülebilir.

1.4. VARSAYIMLAR

Bu çalışmada yer alan varsayımlar;

- Geçmişten gelen kültürel değişimin abdallar üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu
- Eğlence sektörünün hızlı bir dönüşüm sürecinden geçtiği
- Bu dönüşüm sürecinin davulculuk, zurnacılık gibi abdalların da icracısı oldukları meslekleri olumsuz etkilediği
- Abdalların istihdam olanaklarının kısıtlı olduğu
- Abdallara karşı toplumun önyargılı yaklaştığı
- Abdalların büyük çoğunluğunun devamlılık arz eden bir işe sahip olmadıkları
- Somut olmayan kültürel miras unsuru olan abdallık geleneğinin olumsuz şartlar karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı şeklinde sıralanabilir.

1.5. TANIMLAR

Somut Olmayan Kültürel Miras: Somut Olmayan Kültürel Miras; sözlü gelenek ve anlatım, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve geleneksel el sanatları olarak değerlendirilmektedir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi; 17 Ekim 2003'te Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı'nın (UNESCO) 32. Genel Konferansında Paris'te kabul edilmiştir. Türkiye bu sürece 19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın

Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur.

Somut Olmayan Kültürel Miras ile ilgili çalışmalar; Kültür ve Turizm Bakanlığının 4848 Sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 13. Maddesi gereğince Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nce sürdürülmektedir.

“Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması” ifadesinde yer alan “Koruma” terimi, ilgili alandaki değerlerin yaşayabilirliğini sürekli kılma anlamına gelmekle beraber; kimlik belirleme, belgeleme, araştırma, muhafaza, geliştirme, güçlendirme, eğitim aracılığıyla nesilden nesile aktarma, kültürel mirasın farklı yönlerinin canlandırılması gibi yöntemleri de kapsamaktadır(<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html>).

Somut Olmayan Kültürel Miras İl Envanteri: UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine taraf olan devlet, ülke sınırları içinde tespit ettiği somut olmayan kültürel mirasların envanterini hazırlayıp güncel tutar. Bu hususta Türkiye'nin Yaşayan İnsan Hazine ve Somut Olmayan Kültürel Miras olmak üzere iki çeşit ulusal envanteri mevcuttur. İl envanterleri ise; Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterleri'nin temelini oluşturmaktadır. İl envanter çalışmaları her ilin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün koordinasyonunda yürütülmektedir (<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50839/somut-olmayan-kulturel-miras-envanter-calismalari.html>).

Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization): Birleşmiş Milletlere bağlı bir kuruluş olan UNESCO, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu olarak tanımlanan bir kurumdur. Dünya barışını misyon edinen; eğitim, doğa-sosyal ve beşeri bilimler, kültür-bilgi ve iletişim aracılığıyla barışı inşa etmek amacıyla kurulan, merkezi Paris'te bulunan ve içyapısı bakımından Genel Konferans, Yürütme Kurulu ve Sekreterlik olmak üzere üç organı bulunan bir kurumdur.

Unesco Yaratıcı Şehirler Ağı (UNESCO Creative Cities Network): 2004 yılında UNESCO tarafından oluşturulan, dünyanın farklı bölgelerinden, farklı gelirlere, kapasite ve nüfusa sahip şehirleri; edebiyat, film, müzik, zanaat, halk sanatları, tasarım, gastronomi ve medya sanatları gibi yaratıcı endüstriler alanında çalışmak üzere bir araya getiren bir girişim ağıdır.

Unesco Türkiye Milli Komisyonu: 20 Mayıs 1946 tarihli ve 4895 sayılı kanunla ülkemizce kabul edilen UNESCO Sözleşmesinin 7. maddesi gereğince UNESCO Genel Direktörlüğünün ülkemizdeki tek ve yasal temsilcisi olup 25 Ağustos 1949 tarihinde faaliyete

geçmiştir (<https://www.unesco.org.tr>).

Yaşayan İnsan Hazinesi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın belli unsurlarını yeniden ortaya çıkarabilecek ve üst seviyede yorumlayabilecek yetenekteki kişileri anlatır. Yaşayan İnsan Hazinei için belirlenmiş bazı ölçütler vardır. Ustalığını 10 yıldır yapıyor olması, icra ettiği işi usta-çırak ilişkisi ile öğrenmiş olması, bilgi ve becerisini üst seviyede uygulayabiliyor olması, uzmanlık alanında unutulmaya yüz tutan bilgiye sahip olması, kişi veya grubun yaptığı işe kendini adanmışlığı, bilgi ve becerilerini geliştirmesi ve tüm bunların ışığında çırak yetiştirme becerisi bu ölçütler arasında yer almaktadır (<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12929/yasayan-insan-hazinelere-ulusal-envanteri.html>).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

Seyyah olarak bilinen Abdallar tarihsel süreçte yerleşik hayatı benimsemeseler de, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde şehirlerde yerleşik hayata geçirilmiştir. Bu süreçte Kırşehir, Kaman, Keskin, Yozgat, Hacıbektaş, Avanos ve Ortaköy civarında yaşayan Orta Anadolu Abdalları, eşkiya saldırıları sebebiyle önce Yağmurlu Büyükoba Köyü civarına daha sonra da Kırşehir Bağbaşı Mahallesi'ne yerleşmişlerdir (Güray, C. 2020:369).

Abdal geleneğinin en belirgin özelliği Abdalların dünya malına kıymet vermemesi ve müzikle olan bağlarıdır. Bu anlayışla Abdallar yoksul bir yaşam tarzı tercih etmişlerdir (Güray, C., Arıcı, E.T., 2018:24-25). Halk arasında da bu tercihleri ile tanınır hale gelmişlerdir. Zamanla Abdallar halk tarafından, sadece müzikle uğraşan ve o günün rızkını kazanmak için çabalayan bir topluluk olarak kabul görmüştür. Konar göçerlikten yerleşik hayata geçirilen Abdalların toprak sahibi olmaları ve yerleşik hayat yaşayan toplumun sahip olduğu şartlara kavuşturulmaları yönünde atılan adımlar, geliştirilen politikalar başarıya ulaşmamıştır. Bu durum onları müziğe iyice yönlendirmiş ve müziği, meslek olarak görmelerini sağlamıştır. Düğünler, Abdalların en önemli geçim kaynağı haline gelmiş ancak onlarla özdeşleşen yoksul yaşam tarzı sebebiyle statü kaybı yaşamaya devam etmişlerdir.

Bu sebeple Abdallar hakkında yapılan araştırmalara bakıldığında, abdal geleneğinden gelen ve alanında çığır açmış bir isim olan Neşet Ertaş ve babası Muharrem Ertaş ile ilgili birçok biyografik ve/veya müzikal çalışmanın olduğu, Kırşehir yöresi halk müziği veya bozlak icrası vs. gibi başlıklar altında abdal müziğinin ele alındığı anlaşılmaktadır. Kültürel anlamda büyük bir zenginliğe sahip olan hatta aralarından uluslararası tanınırlığa ulaşan isimlerin çıktığı abdalların ise toplumsal ve kültürel değişimin etkisiyle yaşam standartlarının, hangi şartlar altında sanatlarını icra etmeye çalıştıklarının tespiti hususunda ise yapılan çalışma sayısının yetersiz olduğu dikkat çekmektedir.

2.1. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2019 yılında yapılan bir araştırmada 34 abdala “İcra ettiğiniz müziğin yeni kuşaklara aktarımı konusunda neler düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen neredeyse her cevapta abdallar; ekonomik sıkıntılarının olduğunu, icra ettikleri sanatın geçim derdine artık çare olmadığını ve yeterince kazanamadıklarını ifade etmişlerdir. Ancak öte yandan da enstrümanlarından vazgeçemediklerini ve çocuklarına öğrettiklerini dile getirmişlerdir. Yani istemeye istemeye sanatlarından vazgeçmek zorunda kaldıklarını vurgulamaya çalışmışlardır.

Aynı gruba “Günümüzdeki değişimin günlük yaşamınızı ve icra ettiğiniz müziği etkilemesi konusunda neler düşünüyorsunuz?” sorusuna karşılık verilen cevaplara bakıldığında; teknolojik yeniliklerin (ses cihazları vs.) yaşanması, müziğin yapıldığı alanların değişmesi (bağlı bahçeli alanlardan düğün salonlarına geçilmesi) ve müzik yapan, yapmaya çalışan insanların sayısının artması ve müzik yapılan alanların daralması (polis müdahalesi) sebebiyle yaşamlarının nasıl olumsuz yönde etkilendiğini hatta bu sebeplerden yaşanan göçleri dile getirmişlerdir. “Yetkililerden beklentiniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, kazançlarının yılın 3 ayında gerçekleşen düğünlerden oluştuğu, düzenli veya sürekli bir gelirlerinin olmadığı ve sigortasız olarak çalıştıkları dolayısıyla çoğunun sosyal güvencesinin olmadığı şeklindeki cevaplar ön plana çıkmakta, devlet büyüklerinden de bu yüzden destek bekledikleri ifade edilmektedir (Dağdeviren, 2019:865-869).

Abdallar arasından 22 kişi üzerinde yapılan bir başka araştırmada ise; Kültür Bakanlığı Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğuna üye olan sanatçılar hariç diğerlerinin düzenli ve sürekli bir gelirinin olmadığı, aylık kazançlarının harcamalarını karşılamadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların kazançlarının düzenli ve sürekli olmayışı, sezonluk işlerde çalışmaları ve temel ihtiyaçlarını karşılayamamalarından dolayı kendilerini yoksul hissettikleri belirtilmiştir. Somut olmayan kültürel miras unsuru olan Abdalların severek icra ettikleri mesleklerini gelecek nesillere aktarmak istedikleri ancak sosyal güvencelerinin ve kazançlarının yetersizliği sebebiyle çocuklarının veya aile bireylerinin bu işi devam ettirmelerini istemedikleri anlaşılmıştır. Bu hususta devletten gerekli desteği alamadıkları da verilen ifadeler arasında yer almıştır (İslamoğlu ve diğer, 2017:477).

Yukarıda bahsedilen araştırmalar tüm dünyayı saran ve ülkemizi de derinden etkileyen pandemi sürecinin öncesinde yapılan araştırmalardır. Halen devam etmekte olan pandemi sürecinin bu çalışmanın örneklemini olan abdalların yaşam koşullarını ne derece etkilediğini gösterir bir çalışmaya rastlanılmamıştır. İşte bu çalışmayla abdalların güç yaşam şartlarını irdelemenin yanı sıra pandemi sürecinde yaşadıkları olumsuzluklara da dikkat çekilerek onların yaşam standartlarını ortaya koyan diğer çalışmalara da katkı sağlanması düşünülmektedir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bir turizmci olarak tarafımda, 2006 yılından bu yana şehrin tarihi ve turistik tüm mekanları ile ilgili çeşitli araştırmaların yapılması, gelen yüzlerce gruba rehberlik edilmesi, turistik ve kültürel yayınların çıkarılması, sayısız etkinliğin yapılması, şehrin müziği ile markalaşması ve tanıtımında ilk sırada müziği ile yer alması hususlarında çalışmalar yapılmıştır. Özellikle şahsıma verilen ve yaklaşık üç buçuk yıl yürütülen Kırşehir Kültür ve Turizm Müdürlüğü görevi süresince abdal geleneği ve abdalların ön plana çıkması ile ilgili çeşitli çalışmalar içinde bulunulduğundan, bu araştırmanın yöntemini; şahsım tarafından abdallarla yapılan birebir görüşmeler, gözlemler, çeşitli çalışmalar, projeler ile yazılı dokümanların incelenmesi şeklinde ifade etmek mümkündür. Bununla beraber, bu araştırmada, abdallar üzerinde yapılan “Kırşehir’de Yaşayan Abdallık Geleneğine Mensup Bireylerin Yaşam Standartları Hakkında Araştırma Anketi” çalışmasına da ayrıca yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ/MODELİ

Günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan abdallık geleneğinin temsilcileri olan abdallar ile ilgili literatür taramasının yanı sıra araştırma deseni olarak nitel araştırma yönteminden faydalanılmış olup bu kapsamda 20 kişi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bununla beraber 84 abdalın katılımıyla yapılan bir anket çalışmasıyla istatistiki verilere yer verilerek nicel araştırma yöntemi de kullanılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada, Abdalların içinde bulunduğu ekonomik çıkmazdan kurtulmalarına katkı sağlayacak olan Unesco Müzik Şehri Kırşehir’de Müzik Odaklı Kalkınma Hamlesi Projesi’nin uygulama aşamasında bulunulduğundan ve proje ekibi içinde yer alarak projenin gerçekleştirilmesine katkı sağlandığından Uygulamalı Antropoloji yöntemi de kullanılmıştır.

Dolayısıyla nitel, nicel ve uygulamalı antropoloji yöntemlerinden faydalanıldığından söz konusu araştırma, karma araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ/ÇALIŞMA GRUBU

Kırşehir, abdalların yoğun olarak yaşadığı illerin başında gelmektedir. Çoğunlukla Bağbaşı ve Kervansaray Mahallesi’nde ikamet eden abdallar, ayrıca Kırtıllar köyünde(Akpınar), Teflek ve İbikli köylerinde (Çiçekdağ) ve Kaman ilçesinde hayatlarını

sürdürmektedir. Dolayısıyla, araştırmanın evreni Kırşehir’de yaşayan abdallar olarak tanımlanmaktadır.

Ancak Kırşehir’de yaşayan abdalların tamamına zaman ve maddi olanaklar açısından ulaşılması mümkün olmadığından ayrıca pandemi sürecinde bulunulduğundan Kırşehir merkezde yaşayan abdallar ile araştırma konusu ile doğrudan ilgili olan Kırşehir Valiliği, Kırşehir Belediyesi, Kırşehir Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Neşet Ertaş Abdal Kültürünü Yaşatma ve Dayanışma Derneği örneklem olarak seçilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Toplumsal ve kültürel değişimin Kırşehir’de yaşayan abdallar üzerine etkisini derinlemesine ortaya koyabilmek amacıyla yapılacak olan bu çalışmada veriler, abdallarla yapılacak olan birebir görüşmeler, basına yansıyan haberler, proje ve anket çalışması ile literatür taraması üzerinden elde edilmiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Toplumsal ve kültürel değişimin Kırşehir’de yaşayan abdallar üzerine etkisini ortaya koymak için yapılacak olan araştırmada nitel yöntemle elde edilen veriler yorumlanarak betimsel analize tabi tutulmuştur. Nicel yöntemle elde edilen veriler ise istatistiki olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR ve VERİ ANALİZİ

Bu bölümde öncelikli olarak Abdalların yaşam standartları hakkında somut verileri ortaya koyabilmek ve aslında “Neden?” sorusuna cevap bulabilmek adına, Abdallar üzerinde gerçekleştirilen anket ve elde edilen veriler ışığında bir analize yer verilmiştir. Ardından nitel veri analizi kapsamında derinlemesine mülakatlara ve basında yer alan haberlere yer verilerek, elde edilen verilerin analizi gerçekleştirilmiş ve anket üzerinden elde edilen veriler desteklenmiştir.

4.1. KIRŞEHİR'DE YAŞAYAN ABDALLIK GELENEĞİNE MENSUP BİREYLERİN YAŞAM STANDARTLARI HAKKINDA ARAŞTIRMA ANKETİ

Bu anket, Abdalların içinde bulunduğu ekonomik çıkmazdan kurtulmalarına katkı sağlayacak olan Unesco Müzik Şehri Kırşehir’de Müzik Odaklı Kalkınma Hamlesi Projesi kapsamında hazırlandığından öncelikli olarak proje hakkında bilgi vermek önem arz etmektedir.

Unesco Müzik Şehri Kırşehir’de Müzik Odaklı Kalkınma Hamlesi Projesi Kırşehir Valiliği’nce gerçekleştirilmekte olup, proje ortakları Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kırşehir Belediyesi, Kırşehir Milli Eğitim Müdürlüğü, Ahi Evran Üniversitesi, Neşet Ertaş Abdal Kültürünü Yaşatma Dayanışma Derneği, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi ile Habitat Derneği, iştirakçileri ise Kalan Müzik ve Kırşehir Çalışma ve İş Kurumu’dur.

Proje kapsamında abdal müzisyenlere dijital teknolojileri öğretmek, dijital platformlarda sanatlarını icra edebilmelerini sağlamak ve bu yolla bir gelir kapısı oluşturabilmek amacıyla Dijital Müzik Stüdyosu ve Youtube Çekim Odası’nın kurulması; dijital pazarlama üzerine eğitim verilmesi (dijital reklamcılık, dijital okuryazarlık, dijital içerik üretimi vs.) ve Ahi Evran Üniversitesi’nde akademik müzik eğitimi alan öğrencilerce enstrüman kurslarının verilmesini sağlamak amacıyla Bozkır Müzik Akademisi’nin kurulması; davul, zurna ve bağlama gibi enstrümanların yapımı ve bakımının sağlanması amacıyla Mesleki Beceri Geliştirme ve Üretim Atölyelerinin Kurulması; üretilen ürünler için satış kanallarının oluşturulması (şehir merkezi satış mağazası, satış web sitesi, satınalın garantileri, fuar katılımları) amaç edinilmiştir. Proje tanıtım faaliyetleri arasında Kırşehirli Ustalar Albümünün yapılması, ünlü sanatçıların sosyal sorumluluk kabulü ile Neşet Ertaş türkülerinin seslendirileceği Bozkırın Sesi videosunun hazırlanması ve proje tanıtım filminin yapılması yer almaktadır. Mekan tahsisi projeye ortak kurumlarca kendilerine ait atıl olan

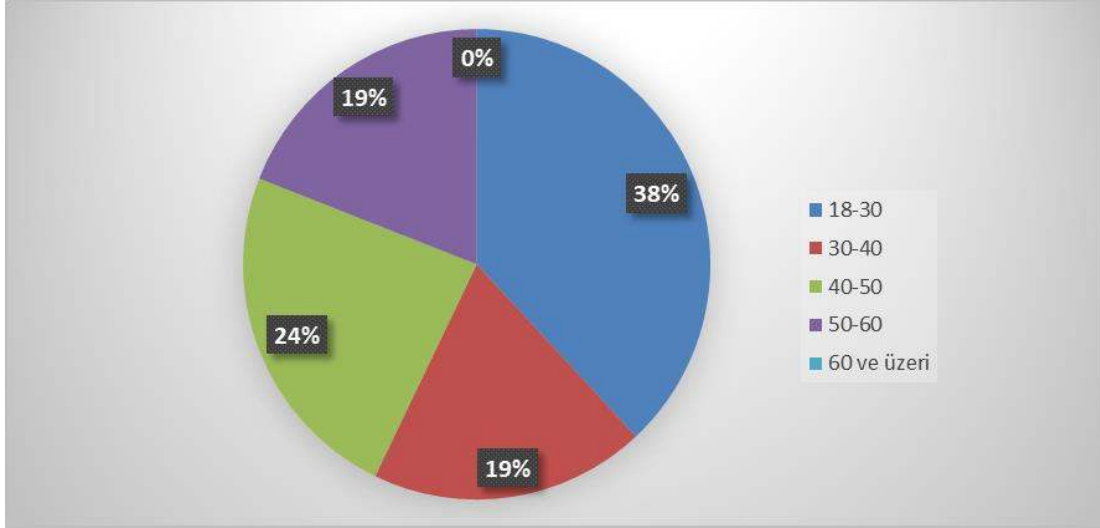
alanların yenilenmesi veya boş olan alanların kullanıma verilmesi yoluyla gerçekleştirilecek olup, proje kabul görmüş ve uygulama çalışmaları başlatılmıştır.

2021 Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı kapsamında Kırşehir Valiliği tarafından ildeki birçok paydaş kurumun ortaklığı ile hazırlanan müzik odaklı projede hedef grup olan yerel müzisyenlerin sosyo-ekonomik durumunun belirlenmesi ve proje faaliyetlerinin hedef gruba uygunluğunun değerlendirilmesi için anket çalışması yapılmıştır. Anket soruları hazırlanırken bu hususların tespit edilebilmesi için eğitim durumu, işsizlik, barınma, sağlık, yaşam koşulları gibi göstergeler üzerinde durulmuştur.

Düzenlenen anket çalışması Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğunda kadrolu olarak görev yapan Abdal müzisyenler, Kırşehir Belediyesi'nde pandemi döneminde hazırlanan online programlara katılan müzisyenler ve Neşet Ertaş Abdal Kültürünü Yaşatma ve Dayanışma Derneği üyeleri vasıtası ile Kırşehir'de yaşayan Abdallara duyurulmaya çalışılmıştır. "Google Form" yöntemi ile internet üzerinden uygulanan anket, 10 gün süre ile açık kalmış ve bu süre zarfında 84 geçerli yanıt alınmıştır. Bu cevaplar derlenerek Kırşehir'de yaşayan ve abdallık geleneğine mensup bireylerin yaşam standartlarına ilişkin bu rapor oluşturulmuştur.

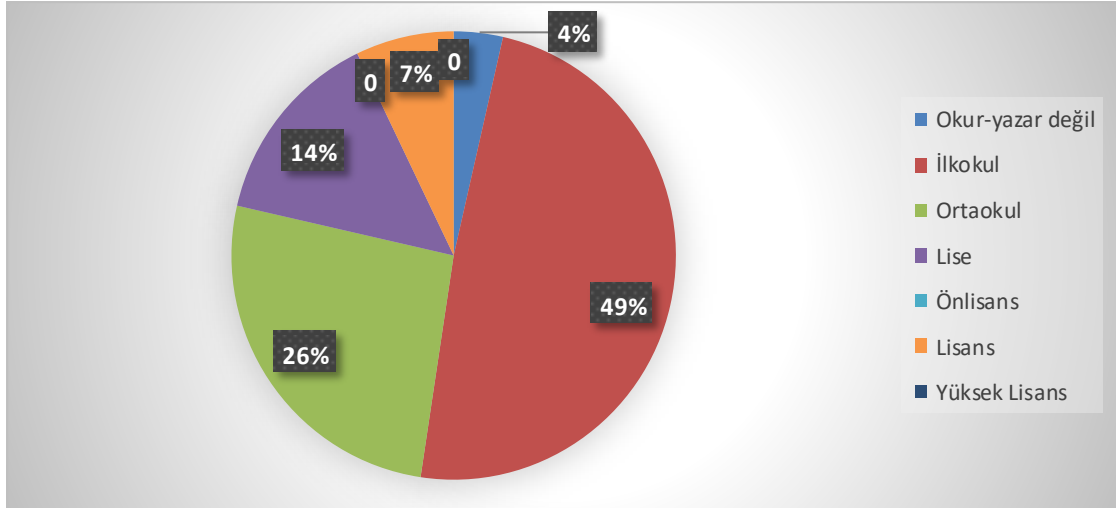
Toplam 20 sorudan oluşan anketin ilk sorusu ad ve soyad bilgisidir. Bu sorunun sorulmasının iki temel amacı bulunmaktadır. Birinci amaç katılımcıların büyük çoğunluğu Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileri tarafından yıllardır süren iletişim sayesinde şahsen de tanındığı ve her birinin yaşam şartları bilindiği için verilen cevapların doğruluğunun kontrol edilebilmesine olanak sağlamaktır. Diğer amaç ise, projenin temel hedef grubunda belirlenen yaş, sigorta durumu gibi kıstasların ankette de bulunması sayesinde, projenin hayata geçmesi durumunda yapılacak katılımcıları seçme aşamasında bu anket verilerinden de yararlanılmasına olanak tanımadır. Aşağıda yer alan grafiklerde ad ve soy ad bölümüne yer verilmemekle beraber diğer sorulara verilen cevapların yüzdesel dağılımları gösterilmiştir:

1. Yaşınız?

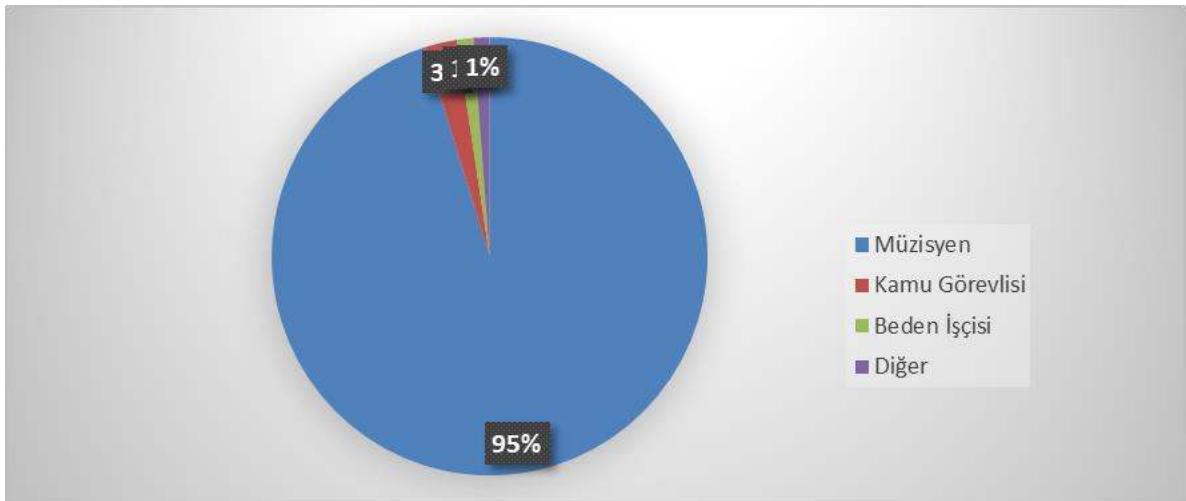
Şekil 4.1. 1 Hedef Grubun Yaş Durumu

2. Öğrenim durumunuz nedir?

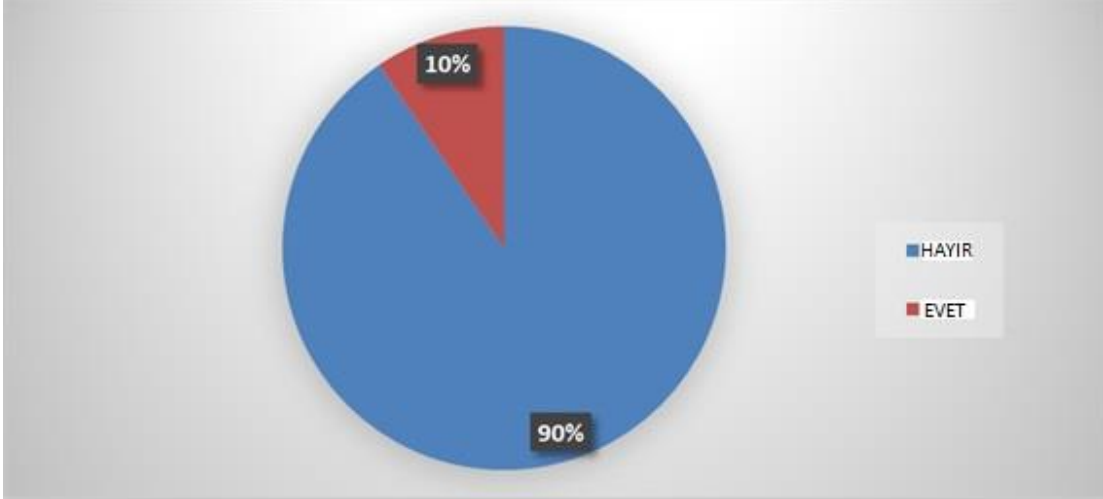
Şekil 4.1. 2 Hedef Grubun Öğrenim Durumu

3. Mesleğiniz nedir?

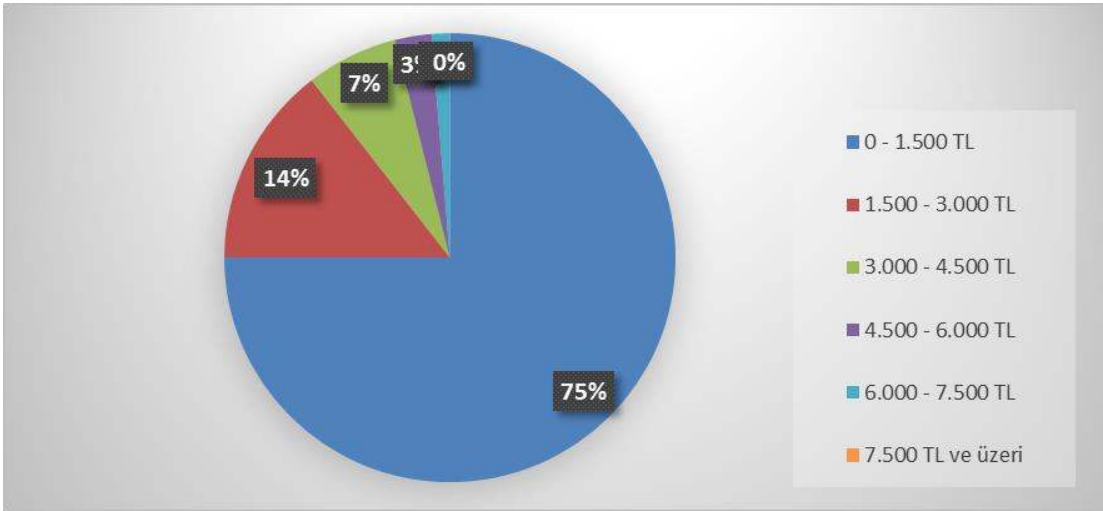
Şekil 4.1. 3 Hedef Grubun Meslek Durumu

4. Düğün/müzik sektörü dışında gelir elde edebileceğiniz bir mesleğiniz var mı?

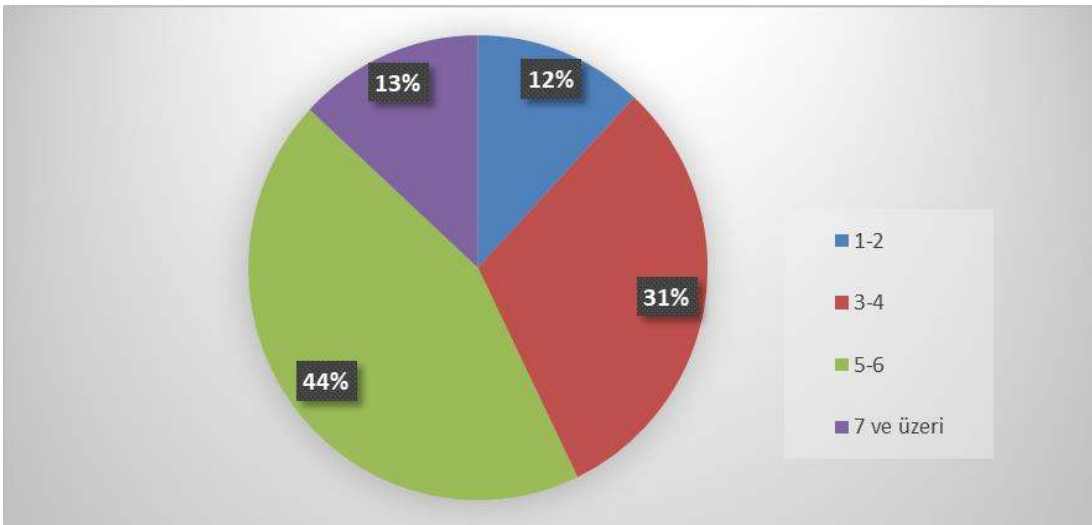
Şekil 4.1. 4 Hedef Grubun Düğün/Müzik Sektörü Dışında Gelir Elde Ettiği Meslek Durumu

5. Aylık geliriniz nedir?

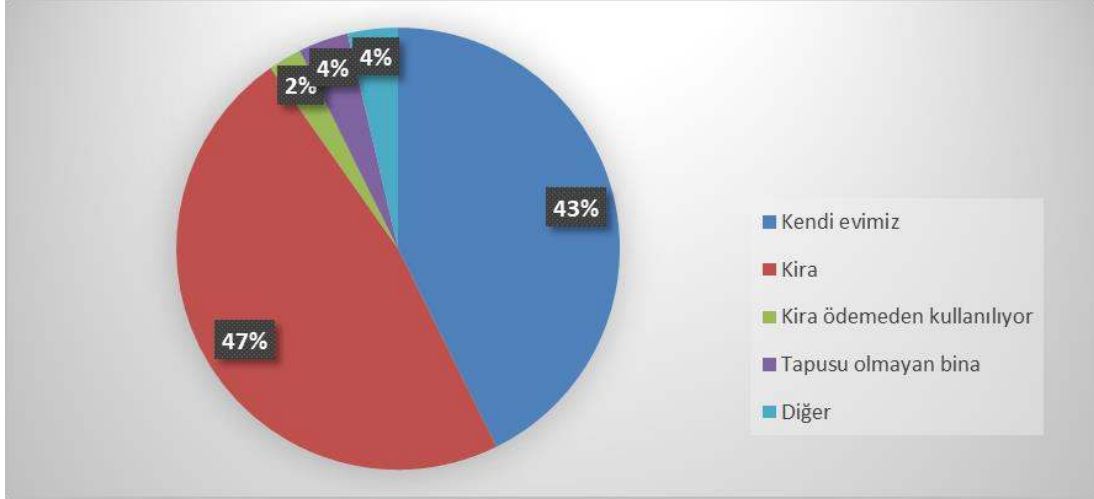
Şekil 4.1. 5 Hedef Grubun Aylık Gelir Durumu

6. Hane halkında yaşayan birey sayısı kaçtır?

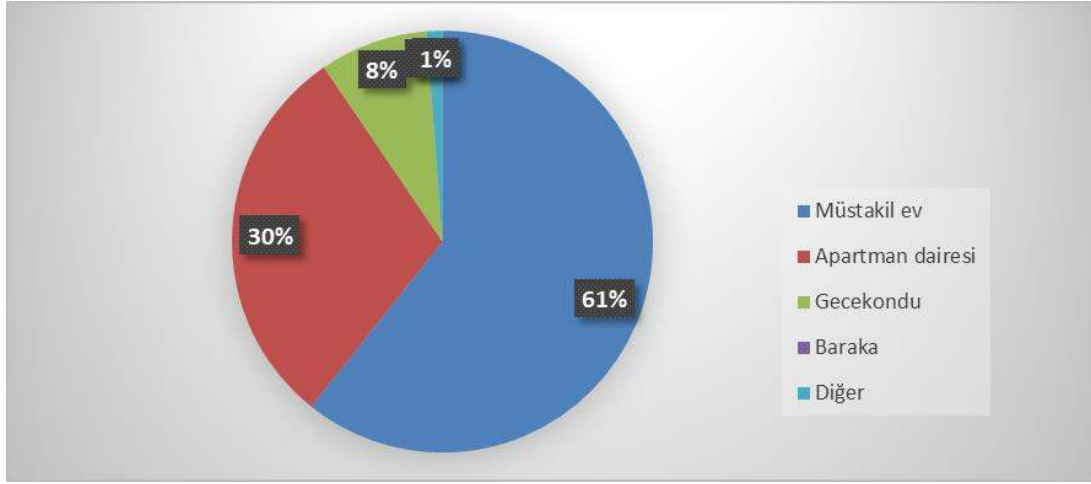
Şekil 4.1. 6 Hedef Grubun Hane Halkında Yaşayan Birey Sayısı Durumu

7. İkamet ettiğiniz evin mülkiyet durumu nedir?

Şekil 4.1. 7 Hedef Grubun İkamet Ettiği Evin Mülkiyet Durumu

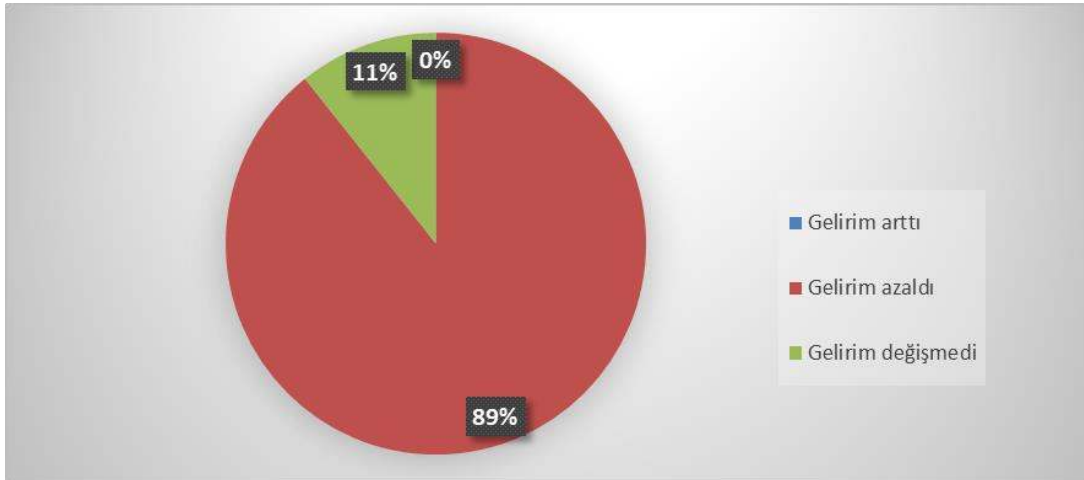
8. İkamet ettiğiniz konutun türü nedir?

Şekil

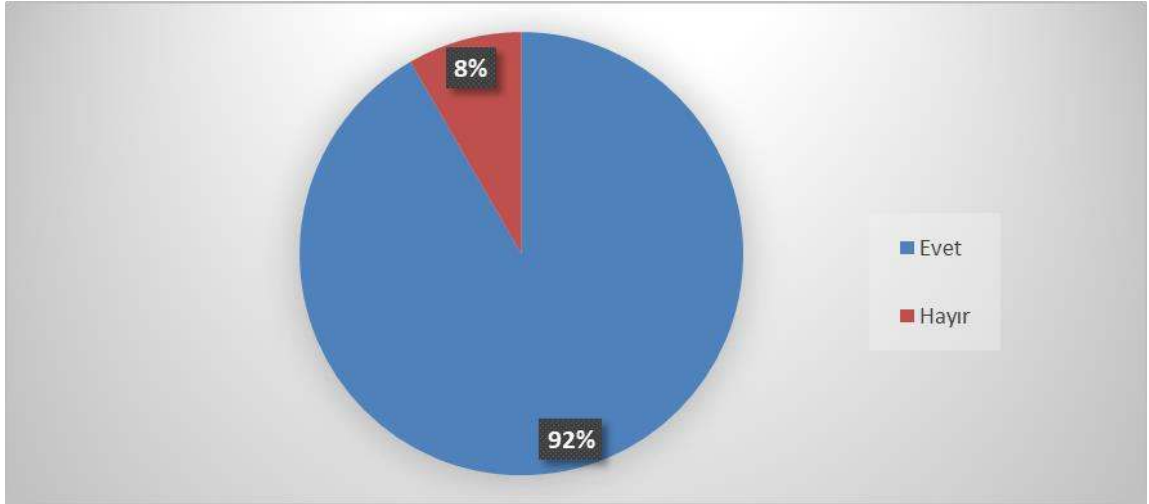
4.1. 8 Hedef Grubun İkamet Ettiği Konut Türü

9. Pandemi sürecinin aylık gelir durumunuza yansımısını nasıl değerlendirirsiniz?

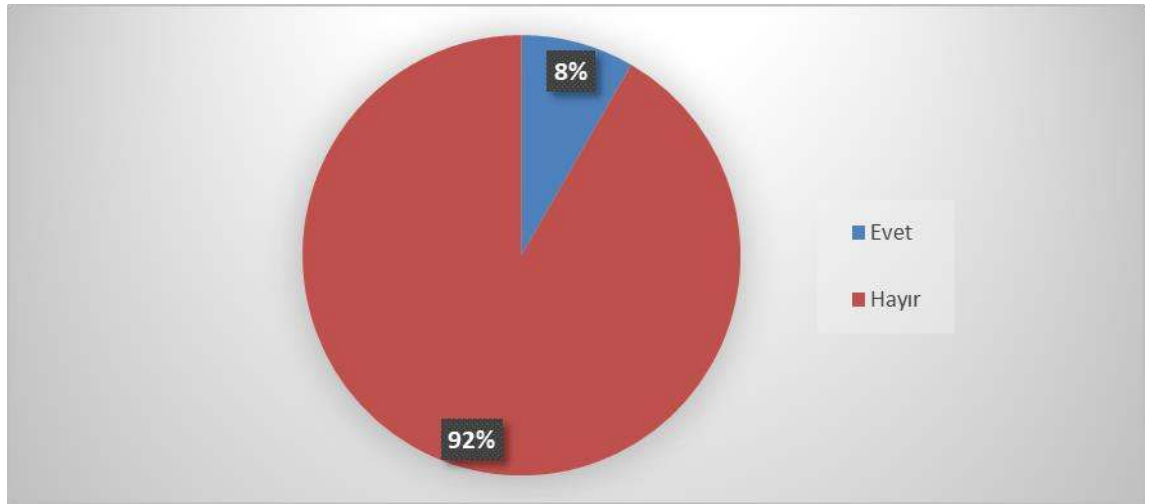
Şekil 4.1. 9 Hedef Grubun Pandemi Sürecinde Aylık Gelir Durumu

10. Temel ihtiyaçlarınızı karşılamak için borçlandığınız oluyor mu?

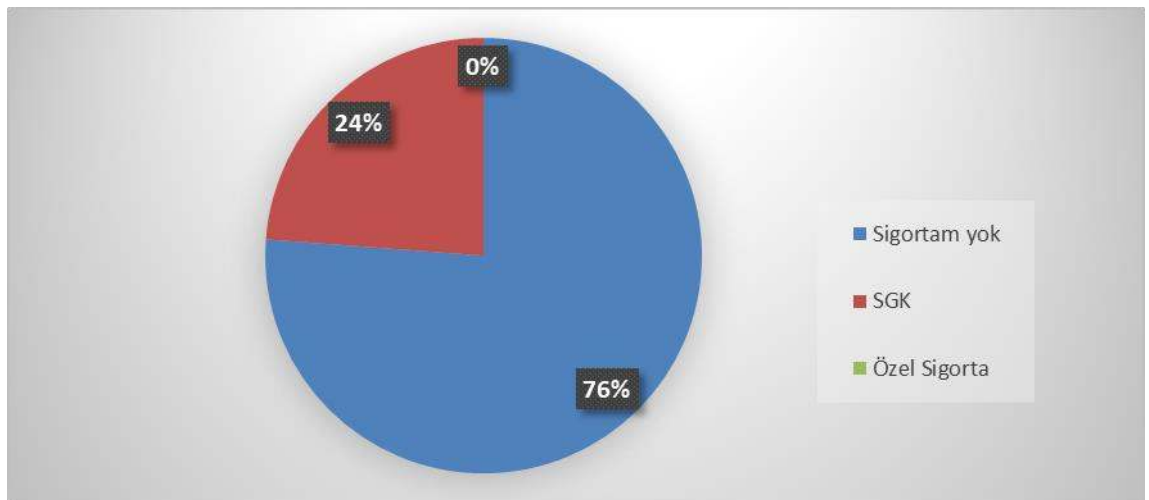
Şekil 4.1. 10 *Hedef Grubun Temel İhtiyaçlarını Karşılamak İçin Aldığı Borç Durumu*

11. Borçlarınızı zamanında ödeyebiliyor musunuz?

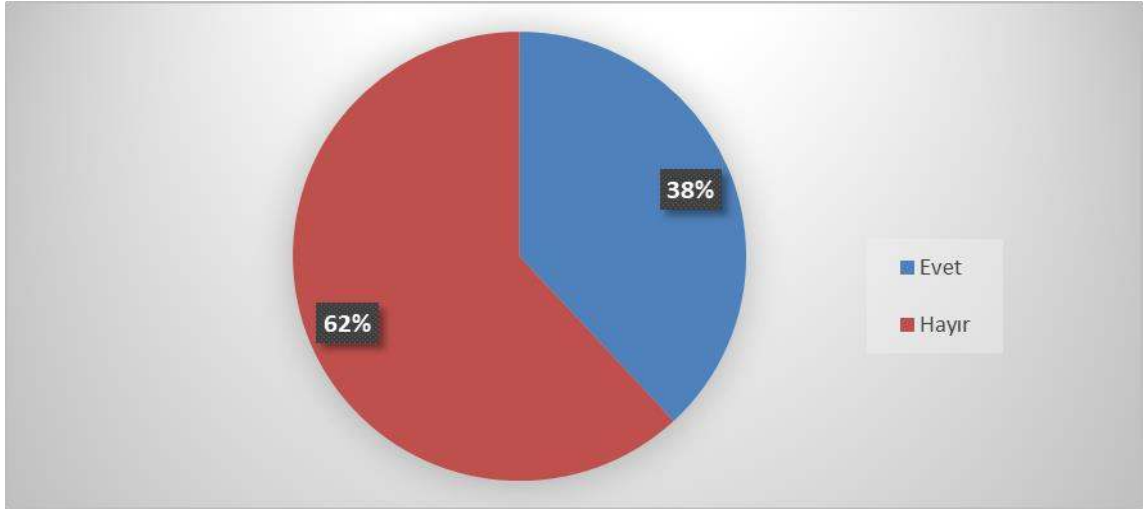
Şekil 4.1. 11 *Hedef Grubun Borçlarını Zamanında Ödeyebilme Durumu*

12. Sosyal güvence durumunuz nedir?

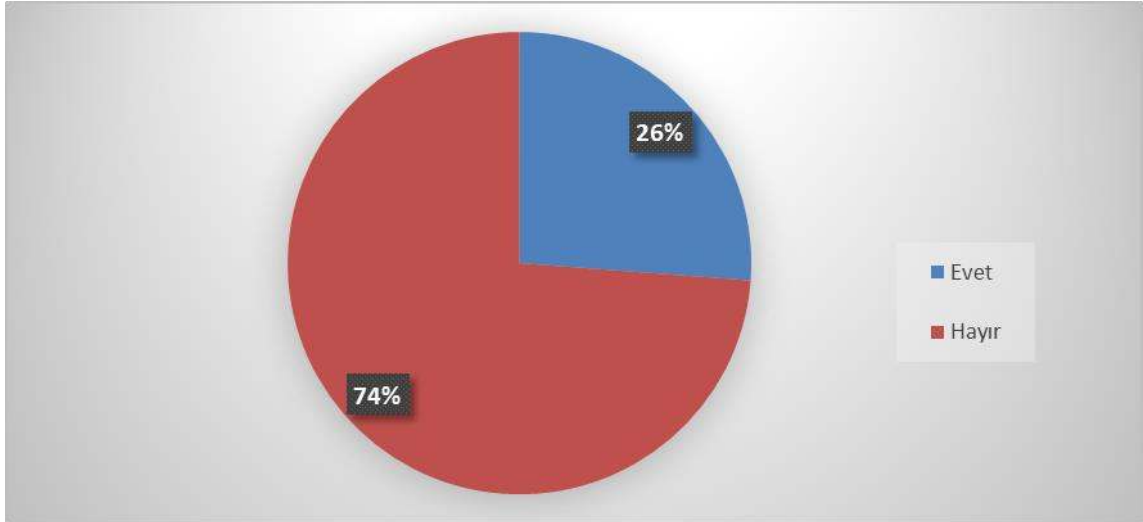
Şekil 4.1. 12 *Hedef Grubun Sosyal Güvence Durumu*

13. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle ertelenen sağlık sorununuz var mı?

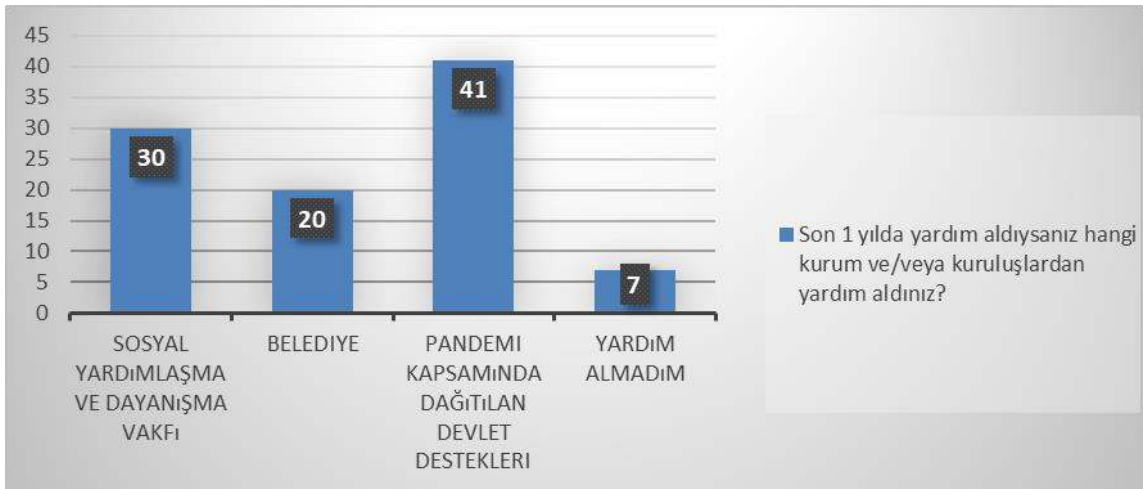
Şekil 4.1. 13 Hedef Grubun İmkânsızlıklar Nedeniyel Ertelenen Sağlık Sorunu Durumu

14. Şu anda herhangi bir kurum/kuruluştan yardım alıyor musunuz?

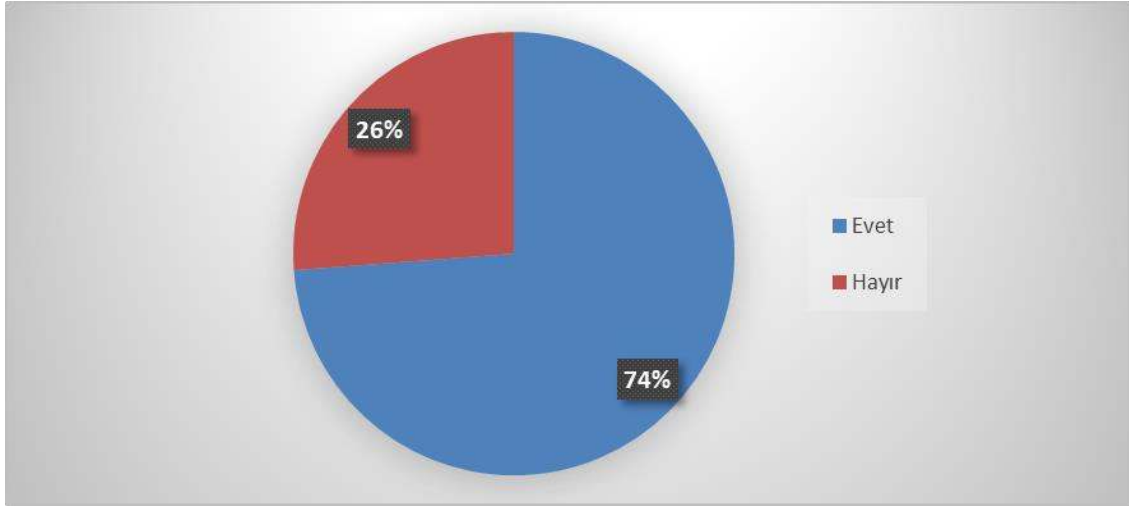
Şekil 4.1. 14 Hedef Grubun Şu Anda Herhangi Bir Kurum/Kuruluştan Yardım Alma Durumu

15. Son 1 yılda yardım aldıysanız hangi kurum ve/veya kuruluşlardan yardım aldınız?

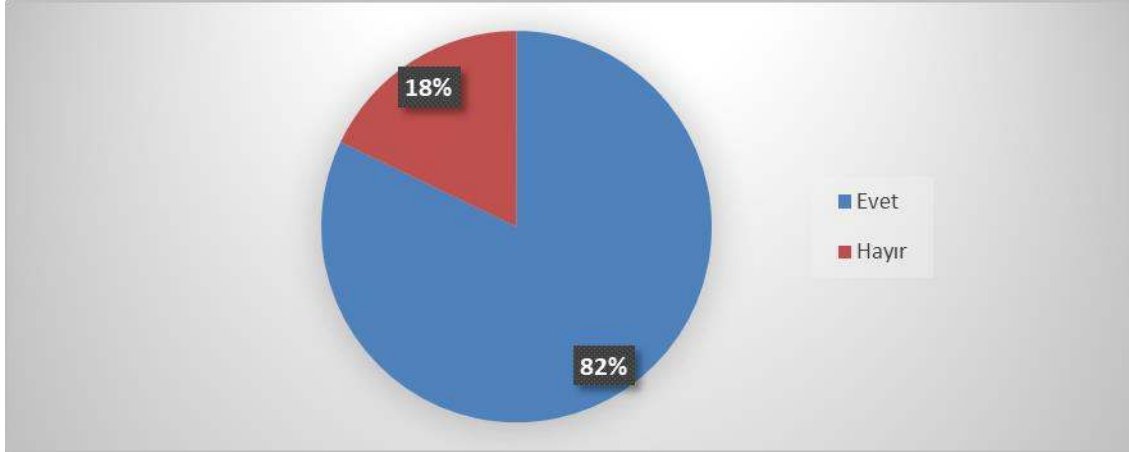
Şekil 4.1. 15 Hedef Grubun Son1 Yılda Kurum ve/veya Kuruluşlardan Yardım Alma Durumu

16. Son yıllarda Kırşehir’de yaşayan ve Abdallık geleneğine mensup yakınlarınız arasında ilden göç eden oldu mu?

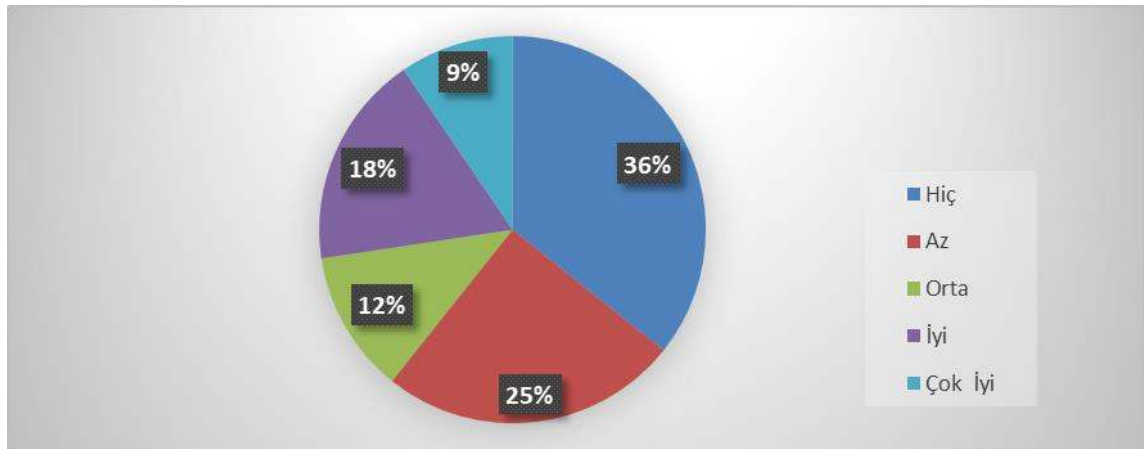
Şekil 4.1. 16 Hedef Grubun Yakınlarının Son Yıllarda İlden Göç Etme Durumu

17. Herhangi bir sosyal medya hesabınız (Facebook, Instagram, Twitter, Youtube) var mı?

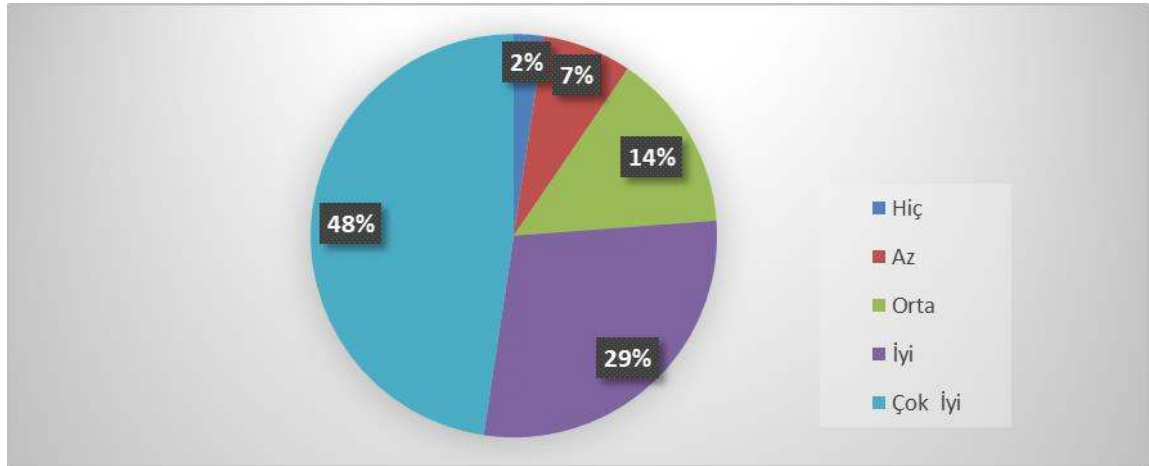
Şekil 4.1. 17 Hedef Grubun Herhangi Bir Sosyal Medya Hesabına Sahip Olma Durumu

18. Lütfen müziğin Youtube, Spotify gibi dijital ortamlarda pazarlanma yöntemleri hakkındaki bilgi seviyenizi değerlendiriniz.

Şekil 4.1. 18 Hedef Grubun Müziğin Youtube, Spotify Gibi Dijital Ortamlarda Pazarlanma Yöntemleri Hakkında Bilgi Seviyesi

19. Lütfen kullandığınız enstrümanların (bağlama, keman, davul, zurna) yapımı ve bakım onarımı hakkındaki bilgi/beceri seviyenizi değerlendiriniz.

Şekil 4.1. 19 Hedef Grubun Kullandığı Enstrümanların Yapımı ve Bakım Onarımı Hakkındaki Bilgi Durumu

Ankete katılan 84 kişilik örneklem grubundan yola çıkılarak projenin hedef kitlesini oluşturan Kırşehir’de yaşayan Abdallık geleneğine mensup müzisyenlerin yaşam standartları hakkında aşağıdaki değerlendirmeler yapılmış ve bu hususlar proje faaliyetlerinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuştur.

- Anket katılımcılarının en yoğun olduğu yaş aralığı % 38 ile 18-30’dur. Projenin hedef kitlesinde de yeni bir meslek kazandırılması ve dijital teknolojilerin öğretilmesi için en uygun olduğu düşünülen bu yaş grubu seçilerek, genç neslin hayatı üzerinde olumlu etkiler oluşturmak hedeflenmiştir. Anket sonuçları, proje için bu yaş aralığında katılımcı bulmanın zor olmayacağını göstermiştir.
- Hedef grubun büyük bir çoğunluğunun (% 49) öğrenim durumu ilkökul düzeyindedir. Proje kapsamında tasarlanan meslek edindirme kurslarının ve eğitim faaliyetlerinin yöntemi bu husus göz önünde bulundurularak kurgulanmıştır.
- Ankete göre hedef grubun % 95’inin mesleği müzisyenlik olup, % 90’ının düğün/müzik sektörü dışında gelir elde edebileceği bir mesleği bulunmamaktadır. Odak grup görüşmelerinde, son yıllarda düğünlerde müzik yaparak para kazanma işinin temel mesleği bu olmayan müzik öğretmenleri, kurs eğitimcileri vb. gruplar tarafından da icra ediliyor olmasının Abdal müzisyenlerin gelirine büyük darbe vurduğu, pandeminin etkisinden sonra ise geçinemeyen hale geldikleri ifade edilmiştir. Bu hususlar göz önünde bulundurularak, proje kapsamında hedef grubun tüm yaşamını şekillendiren müzik kültüründen uzak olmayan yeni gelir kalemleri oluşturulmasına özen gösterilmiştir.
- Anket katılımcılarının % 75’inin aylık geliri 0 - 1.500 TL (2021) aralığındadır ve % 44’ünün hane halkında yaşayan birey sayısı 5 ve/veya 6’dır. Bu gelir seviyesi ile bu

nüfusun geçinmesinin zorluğu ortadadır. Katılımcıların % 47'si kiralık konutta ikamet etmekte ve % 61'inin ikamet ettiği konutun türü müstakil evdir. Bahsi geçen müstakil evlerin görüntüsü fotoğraflar ile sunulmuştur. % 92'si temel ihtiyaçlarını karşılamak için borçlanmak zorunda kalmakta ve bu kişilerin hiçbiri borçlarını zamanında ödeyememektedir. % 76'sının herhangi bir sigortası bulunmamakta ve % 38'i maddi imkânsızlıklar nedeni ile sağlık sorunlarını ertelemek zorunda kalmaktadır. Tüm bu hususlar hedef grubun içinde bulunduğu dezavantajlılık düzeyini ve desteğe duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

- Son 1 yıl içinde katılımcıların % 36'sı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yardımlarından, % 20'si Kırşehir Belediyesinin sağladığı desteklerden, % 49'u ise pandemi kapsamında dağıtılan devlet desteklerinden yararlanmış olup; % 26'sı mevcut durumda çeşitli kurum/kuruluşlardan yardım almaktadır. Bu durum, proje ile planlanan sosyal yardım alan kesimin gelir düzeyinin artırılması hedefi ile SOGEP'in "Sosyal İçerme" önceliğinin de sağlanabileceğini göstermektedir.
- Hedef grubun % 89'u pandemi sürecinde aylık gelirinin azaldığını, % 11'i ise gelirinin değişmediğini ifade etmiştir. Geliri değişmeyen bu %11 içerisinde Kırşehir İl Kültür Turizm Müdürlüğü bünyesinde kurulmuş olan Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğunda memur statüsünde çalışan müzisyenler ve kendi olanakları ile oniks, ahşap gibi malzemelerden hediyelik eşya üretimi yapan kişiler bulunmaktadır. Kadrolu müzisyenlerin dahi memuriyet görevleri dışında hafta sonları düğünlerde ek iş yaptıkları için pandemi döneminde gelirlerinde azalma olmuştur. Fakat el sanatları ile ürettikleri ürünleri internet üzerinden satışa sunan kişilerin gelirinde azalma olmamıştır. Bu veriden hareketle proje kapsamında, genç Abdalların el becerisi olarak yatkın oldukları ve yakın çevrelerinde ilham verici örnekler bulunan hediyelik eşya üretimi alanında bir atölye kurulması planlanmıştır.
- Katılımcıların % 74'ü son yıllarda Kırşehir'de yaşayan ve Abdallık geleneğine mensup yakınlarının ilden göç ettiğini ifade etmiştir. Bu durumun içinde bulundukları işsizlik, yoksulluk ve çaresizlikten kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Öğrenim düzeyi düşük olan ve müzisyenlik dışında başka bir mesleği olmayan bu kişiler mecburen ustalık gerektirmeyen beden işlerine yönelmektedir. Hurdacılık, hamallık gibi bu işleri Kırşehir'de bulamadıkları için, başta İzmir olmak üzere yakınlarının çalıştığı büyük şehirlere göç etmektedirler. Proje ile Kırşehir içinde kendilerinin kültürlerinden uzak olmayan yeni gelir kalemleri oluşturarak uzun vadede göçün önüne geçilmesi ve bu kültürel değerlerin korunması amaçlanmaktadır.

- Katılımcıların % 82'si sosyal medya kullanmasına rağmen, % 36'sı müziğin dijital mecralarda pazarlanma yöntemleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığını, % 25'i ise bilgi seviyesinin az olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, proje kapsamında planlanan “Dijital Beceri Geliştirme Eğitimleri” konusuna duyulan ihtiyacı ortaya koymuştur. Diğer yandan, katılımcıların % 48'i kullandıkları müzik aletlerinin yapımı ve bakım onarımı konusundaki bilgi/beceri seviyelerini çok iyi, % 29'u ise iyi olarak değerlendirmiştir. Bu durum, hedef kitlenin proje kapsamında kurulacak olan Müzik Aletleri Yapım ve Bakım Onarım Atölyesinde yapılacak işlere son derece yatkın olduklarını ortaya koymuştur.

4.2. ABDALLARLA YAPILAN DERİNLEMESİNE MÜLAKATLAR

Nitel veri analizi kapsamında abdallarla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiş olup görüşme yapılan abdallardan 11 kişi İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü bünyesinde kadrolu çalışan abdallar iken diğer 9 kişi ise herhangi bir güvencesi olmayan veya güvence süresini tamamlayamayan ve müzikle geçimini sağlayan abdallar arasından belirlenmiştir. Her bir görüşmeciye bir ana soru sorulduktan sonra verilen cevaplar doğrultusunda takip soruları sorulmuştur. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü bünyesinde görüşme yapılan abdallar Kadrolu Abdal (KA) olarak, herhangi bir güvencesi olmayan abdallar ise Güvencesi Olmayan Abdal (GOA) olarak kodlanmıştır. Görüşmenin yapıldığı her abdalın izin alınmak suretiyle ses kaydı alınmıştır. Elde edilen ses kayıtları daha sonra çözümlenerek metne dönüştürülmüştür. Aşağıda abdallarla yapılan derinlemesine mülakatlarda tez konusuyla uyumlu olan soru ve cevaplara yer verilmiştir.

Soru 1: Geçmiş ile bugün arasında bir karşılaştırma yaptığınızda, geçmişten bugüne toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda yaşamınızda neler değişti?

KA1: 80'li yıllarda düğün işleri daha fazlaydı. O dönemde bu iş bizim mesleğimizdi. Başka bir işle uğraşacak zaman kalmıyordu. 8-10 ay düğün yapılıyordu. Şu an 3 ay. Hatta büyüklerimiz düğünden düğüne gezdiği için eve bile gelemezlermiş. Müzisyenlik o zaman için bir meslekti ama şimdi hobi oldu. Kırşehir'in güllerini belleyen çıkıp düğün çalışıyor. 2000'li yıllarda salon düğünleri tercih edilmeye başlandı. Sonra düğün sezonu 3 aya kadar düştü. Aşiretimiz (Orta Anadolu'da yaşayan Abdal topluluğu) kalan aylarda memlekette bir iş bulabilirse çalışıyor bulamazsa İzmir'e gidiyorlar ve geçimlerini idare etmeye çalışıyorlar.

KA2: . 2000lere kadar kazanç durumumuz çok çok iyiydi. Düğünlerimiz yıla yayılıyordu. İnsanlar köylerdeydi. Yaz kış düğün çalardık. Sonradan hayat şartları zorlaşınca köylüler şehre taşındı. Ankara'da gecekonduların olduğu yerlerde düğün çalardık. Şimdi her

yer gökdelen oldu. 2000lerden sonra düğünlerimiz yılın 3 ayına kadar düştü. E şimdi de salon düğünü var. İki saat. Köy düğünleri 3-4 gün sürerdi. 3 gün düğün çalınca emeğin karşılığını alıyorsun ama salonda iki saatte ne kazanabilirsin. 3-5 seneye bu kültür ölür. Biz son temsilcileriyiz.

KA3: 80'lerden bu yana yazlı kışlı düğünler olurdu. Kapımızın önünde arabalar sıralanırdı. O zamanlar kazanç çok iyi olduğu için 5-6 kişiden aşağı gidilmezdi düğünlere şimdi kazanç yok düğünlerde en fazla 3 kişi çalışıyor. Eski düğünler köylerde imece usulüyle olurdu. Şimdi kesimle gidiyoruz. Ortaya atan da yok zaten hayat pahalılığından dolayı. Şimdi hayat şartları her şeyi değiştirdi. 4 tane düğün çalışıyorduk onu da şimdi öğretmenler şükürler olsun saz belledi, e öğretmenlikten zaten kazanıyor, mesleği var, bir de gittiği düğünde kaç lira verirsen ver diyor. Vatandaş da uygun fiyatı bulunca ona çaldırıyor. Ama biz bir düğüne çoluk çocuk geçindirmek için gidiyoruz. Ondan sonra salonlar çıktı. O da etkiledi. Bir de yardımlaşma olmadığı için bütün yük düğün sahibine biniyor.

KA4: Eskilerde düğünlerde yüzde 90 bozlak havaları vardı. Bozlak; içindeki her türlü acıyı, yoksulluğu, hasretliği, çileyi dışarıya atmak demek. Şimdiki düğünlerde oyun havası olsun içinde bir tane bozlak yok. Şimdiki düğüne gelen vazifemi yaptım deyip çekip gidiyor. Zoraki geliyor. Çalmaya değer verilmiyor. Düğüne gelen misafir azami yarım saat düğünde kalıyor vazifesini yapıyor ve gidiyor.

KA5: Eskiden bereketliydi. Harmandan sonra düğünler olurdu kış boyunca devam ederdi. Biz de bu sayede çoluğumuza çocuğumuza bakardık ama şimdi kışın çalamıyoruz. Düğünler yazın çoğunlukla salonda oluyor. Köyde güzel düğünlerimiz olurdu 3 gün sürerdi.

KA6: 1990-2000 yılları arası daha şenlikli katılım oluyordu düğünlere. Ankara'ya gittiğimizde 20 30 düğün çalışıyorduk. Son zamanlarda düğünler salonlara taşındı. Salonda kısa süreli düğün oluyor. Sanatçı getiriyorlar. Bizim de kısa süreli bir programımız oluyor. Eskiden düğünlerde millette de para vardı demek ki. Onlarda olunca bizde de oluyordu. Düğün yapamıyor ki insanlar. Şimdi bir eşya almaya kalksan eşya 100 bin lira. Eskiden kaynana gelin aynı evde oturuyordu. Şimdi ayrı ev tutuluyor. Düğün 200 300 bin lirayı buluyor artık. Bu durumda adam düğün bile yapmaktan vazgeçiyor. Nikah kıydırıyor sadece mesela. O yüzden eskiden düğün seçme şansımız vardı kimin düğünü iyi olur olmaz biliyorduk. Şimdi o da yok. Nereden çağırırlarsa hemen gidiyoruz. Bir de şu var. Bu iş ile geçinen insanlar artık geçinemiyor ek iş yapıyor.

KA7: 80li yıllarda düğünler fasıl üzerine oluyordu şimdi cihaz kuruluyor mesela. Cumhuriyetten (29 Ekim) sonra düğünler başlardı. Köylü hasadı kaldırır. Ondan sonra

düğünler başladılar. Kış dönemi idi. Karlar böyle. Kışın başladılar yazı kadar. Babalarımızın bir ay gittikleri olurdu. Eve gelemezlerdi. Öyle düğün çalarlardı. Eskiden bu meslekti. Şimdi herkesin ticarethanesi olmuş. Hepsinin de kendi meslekleri var ama yine de çalışıyorlar. Bir de diyorlar ki ya bana beş bin lira verirsiniz ya da aşağıda abdallar var onları çağırırsınız diyor bizi beğenmiyor.

KA8: Eskiden düğüne gidileceği zaman, içimizden bir diğerrinin elinde yoksa onu da alalım bizle gelsin o da nasıplensin diyorduk. Onun da kazancı kaynasın derlerdi. Şimdi geçim zorlaştığı için herkes ne kadar eksik gidersek daha iyi demeye başladı. Şimdi düğünlerde adam tavuk döner yaptırıyor bir çaycı koyuyor. Al sana düğün. Eskiden düğün sahibinin 30 -40 masası oluyordu. Düğün 3 gün sürüyordu. Kazancımız bol oluyordu.

KA9: Eskiden bu işi sadece abdallar yapıyorlardı. Hasattan sonra düğünler olurdu. Şimdi yılda 3 ay gibi bir zamanda düğün var.

KA10: Eskiden düğün düğün gezerdik. Babam bir gün sazı kırmış eve gidebilmek için. Sazım kırıldı düğünü çalamayacağım diyerek. Geçmişte gelirimiz de iyiydi. Paranın değeri vardı. Hayat pahalılığı yoktu. Düğün sezonu çok uzun sürüyordu. Yaz kış bahar düğün çalardık. Biz tek bu işi yapardık. Düğün zamanı geldi mi düğün sahibi gelirdi bizimle anlaşır giderdi. Bugün bizim buradaki nüfusun iki katı bu işi dışardan yapan insan var. Eskiden sanatımızı icra ederdik bu zamanda gürültü icra ediliyor. Önüne bir tane org yanına iki tane amfi koy biri de ritm atsın 3 tane oyun havası ile dışardan gelenler düğün yapıyor. Ya da saz kursuna gidiyorlar, Ankara'nın bağları, kesik çayırı, erik dalını öğreniyor yazında bir cihaz kir alıyor, 5 türküyü sezone düğün çalışıyorlar. Bir de bunların çoğu öğretmen maaşı var. Eşi maaş alıyor ve düğün çalışıyor sorduğun zaman da ben bunu hobi olarak yapıyorum diyor. Ben açım ondan yapıyorum kardeşim. Benim ekmeğime mani oluyorsun. Biz teberiz. Teber olmayana geben deriz. Bizim bu iş gebenlerin eline düştü. Onu bırak Suriyeliler düğün çalışıyor. Ben şahit oldum. Biz de bir düğün adabı vardır biz düğüne gittik mi çocuğumuz dahi gelse onu yanımıza oturtturmayız kadınların içindeyiz buna müsaade etmeyiz edep ve haya var düğünde bu çok önemli.

KA11: Her mevsimin bir güzelliği var ama geçmişimiz daha güzeldi. Hürmet vardı, insanlarımıza saygı vardı. O zaman böylesine değişim yoktu. Teknoloji yoktu mesela. Teknolojinin yerini de insan alıyordu. Nasıl alıyordu. O zaman Aydoş deyip türküyü çığırdı mı insanlar onu dinlerdi. Bu usta ne diyecek bu sanatçı ne okuyacak Aydoşun peşinden diyerek gözlüyordu. E şimdi gözlemiyor niye amfi var. Düğün kültürü farklıydı tabi o zamanlar. Cumhuriyetten sonra da düğünler olurdu. Bayrak kaldırıldı. Vur derlerdi. Biz düğün

çalar fasıl ederdik. Şimdi fasıl nerdee... “Ustalar siz susun sanatçılar çıkacak şimdi” diyorlar. Unesco’dayız ama topallıyoruz. Topallayan biziz bastonu tutan başkası. Hasta biziz hapyutan öteki. Ameliyat olan biziz rapor alan başkası. Şu an böyle. Emeklerimiz şu an yeniyor. Eskiden düğün bize emanetti. Bize “vur usta” derdi, fasılımızı yapardık. Köçeklerimiz meydana çıkardı. Herkes bahşişini verirdi. Çocuklarda bile terbiye vardı. Çocuklar da atılan bahşişleri almazdı. Toplumun aile yapısı bile değişti. Bizim insanımız yakası açık, şapkasız gezemezdi. Kılık kıyafette bile edep vardı. Abdallar oldu bitti düğünlere temiz giderdi. Topluma hürmeten saygıdan şık ayakkabı giyer, takım elbiseyi diktirirdik. Yumurta topuk ayakkabıyı abdal giyerdi. Bizden olup da ekmeği olmayanlara biz ekmeğimizi bölerdik. Yanımızda götürürdük. Payımızı paylaşırdık. İnsanlar da kazanıyorlardı o zaman. Şimdi trilyonu olan adam vaziyetim var diyemiyor. Düğünümüz 3 gün olurdu. Şimdi salonda yapılıyor düğünler. Biz de yarım saati bekleyip duruyoruz. Salonun müdürü bile “sırada sanatçı var kes” diyor. Önceden gece kınasına giderdik, çeyiz yazmaya giderdik, gelin almaya giderdik, geleni karşılardık neler neler...

GOA 1: Eskiden insanlar sohbet amaçlı bir araya gelir yarenlik yaparlardı bizleri de bu sohbe çağırlırdı. Düğün dışında burdan da kazanırdık. Şimdi bu da kalmadı.

GOA2: İlkokul 3 de başladım müziğe. O zamanlar düğünler fazlaydı. Şimdi naylon ustalar çıktı. O zamanlar köy odaları vardı. Herkes para kazanıyordu. Şimdi amfiler (kendisine gelen sesleri yükselterek hoparlöre ileten cihaz) var naylon ustalar çoğaldı. Geçmişte düğünümüz çok olurdu. Salon düğünlerinin çoğalması ev düğünlerini bitirdi. O da bizi bitirdi. Salonda iki saat çalışıyoruz, ev düğünü olursa bir gün ondan sonra çek fişi bitir işi. Getirisi yok artık.

GOA3: 13 yaşında köçeklik yaparak başladım. Köçeklik kalmadı şimdi. Kaşıklarla oynanıyor

O zaman zillerimiz vardı. Zille oynanırdı o kültür öldü ama şimdi. Köçeklikten sonra saz sonra da davula döndüm. Hiç gelirim yok şu an, yaşlılık maaşını bekliyorum. Eskiden düğünler çok güzeldi. Şimdi kesim veriyorlar. Eskiden oda oda gezerdik. Mendillerimiz olurdu ceplerimiz almazdı parayı mendilleri doldururduk. O yıllardan sonra hayat pahalılığı olunca insanlar önce eğlenceden vazgeçti. Hayat ucuzdu. Her şey alınabiliyordu. Son zamanlarda çok zorluk çektik. Genelde de kışın perişan oluyoruz. Sağdan soldan borç alıyorduk.

GOA4: Eskiden zengin fakir yoktu. Ama şimdi zengin bile yemeği nasıl vereceğini düşünüyor. Düğününü yapacak olan düğün sahibi bir şeylerden vazgeçmek zorunda. O da bize

yansıyor. Ekonomik sıkıntılar en önce bize yansır. Sazsız da düğün olur diyor mesela. Önceden bolluk mu vardı hayat mı ucuzdu, sokak düğünü çalardık salon düğünü yoktu. Ama şimdi salon meşhur. Sadece 2-3 saatlik iş olduğu için bizi çok olumsuz etkiledi. Köy düğününde toplum bir aradaydı.

GOA5: 43 yıldır düğün çalışıyorum. 11 yaşında başladım. Teknoloji yok hiçbir şey yok. Gaz lambaları vardı o zaman. Zorluydu ama tatlıydı. Doğallık vardı, özümseme vardı şimdi ise herşey yüzeysel. Organik kelimesinin ne olduğunu bilmezdik. O zamanlar kendin organiksın çünkü. Köy hayatı vardı. Kırşehir'in kendi köydü. Hayatımız bugünkünden daha güzeldi. O zamanki koşullarda bu saza, bu söze hakim olmayan insanlar düğünlere gitmezdi. Ben abdallık kültürüyle yetişmiş bir insanım. Ama adam bu kültürü almamış. Biz düğüne vardığımız zaman saygı gösterilirdi. Biz de her şeyi duymazdık görmezdik. Bayrak dikilirdi. Benim o bayrağa saygı göstermem lazım. Şimdi salondakilere bir kuru pasta iş bitti. Hayırlı olsun. Ondan sonra geri çıkılıyor. Biz olmadığımız zaman o düğün yas evine dönerdi. Ustasız düğün olmazdı. Şehir gelişti. Nüfus şehir merkezinde toplanmaya başladı. Apartmanlar oluştu. Trafik oldu. Bize de yolu kapatmayın dediler. Sokak düğünlerini bitirdiler. 400 hanelik köy 20 haneye düşmüş. Şehir de bitti. "Bir toplumu yok etmek istiyorsan önce kültürünü yok et" diyor ya. Kültür bitti toplum yok oldu gitti. Müzisyen grubu eskiden azdı. Şimdi müzisyen gruplarının sayısının artması salonların çoğalması zora soktu bizi.

GOA6: Müziğe 13-14 yaşında babamın yanında ritimle başladım. Köçeklik bitince önce ritim veriliyor, kaşık oyunu var, davul var sonra sesi güzelse saza dönüyor iş. Salonlar çıktı. Bizden salonda bir tane çalan yok. Maaşlı olanlar var. Hem maaşları var hem de düğün çalışıyorlar.

GOA7: Davul zurna ustasıyım. Düğün olursa olur zaman zaman işkur. Düğün de geçindirmemeye başladı. Bizim yan sanayimiz çıktı elimizden düğünleri almaya başladılar. Salonlar çıktı. Çaldığımız düğün sayısı düştü. Teber aşiretinden olmayanlar liseyi bitiriyor mesela hemen çalmaya başlıyor. Zabıtası öğretmeni şimdi hep çalar oldu.

GOA8: Davul zurna çalışıyorum. Baba mesleği düğünlere gidiyorum. 15 yaşlarında babamla beraber düğünlere gitmeye başladım. O zamanlarda düğünler çok boldu. Her yere yetişemiyorduk. Köy düğünleri vardı hep. İnsanlar 3 gün düğün yapıyordu. 3 gün yemek verilirdi. Maddiyatımız biraz daha fazla olurdu. 3 günlük düğünle 3 saatlik düğün bir olur mu? Şimdi düğünler 3 saat. Ha o zamanki düğünlerden zengin mi olduk olmadık ama muhtaç da olmadık. Borçlu değildik. Babalarımız bir davul zurnayla 9-10 çocuk büyüttmüş.

Eskiden harmandan sonra 9-10.aydan sonra düğünler başladı. Kız istemeye davul zurnayla gidilirdi. Sünnetler baharda olurdu babalarımız sünnetçilik yapardı. Sünnetçinin yanında davulcu da giderdi zurnacı da giderdi. Yeri gelir saz keman giderdi. Para kazanırlardı. Kendi içimizde de paylaşımlarımız birlik beraberliğimiz vardı. Şimdi kişi kendine yetemiyor ki diğerine de el uzatsın.

Saç sakal birbirine karışmış düğüne çıkıyorlar. Biz tıraşımızı olur şık kıyafetlerle düğünlere giderdik. Sevgi saygı edep vardı. Düğün sahibine giyim kuşamla hitap edersin yani.

Bir düğün bütün bir köye mal olurdu. Davetliler hediye hariç tavuk, çay, şeker imece şeklinde bizim de bir katkımız olsun diye eli boş gelmezlerdi.

Gündüz kınası olurdu. Davul zurna çalardı. Akşam kınası gelirdi. Ama şimdi kına yok. 4 çocuk boynuna davul çalıyor gelinin etrafında dönüyor. Animatörler çıktı şimdi. Biz kınada en az 3-4 bin lira para alırdık. O da bitti. İş bir tek misafir karşılamaya kaldı. Düğün sahibi bonkör olursa veriyor, yoksa başka hiçbir şeyimiz yok.

GOA9: Ben 11-12 yaşında çıktım. Köçeklik yapmaya o zaman başladım. Önceden köçek olmadan düğün çaldırmazlardı. Cihaz falan yok o zaman. Halkın içinde davulcu öyle bir coşkuyla hayırlı olsun diye bağırırdı ki o ses ne kadar coşkulu çıkarsa bahşiş de o kadar güzel olurdu. Düğün sahibini büyütüyorsun çünkü. Karşılıklı saygı sevgi çerçevesinde olurdu her şey. Köy odası olurdu gelen giden misafir oraya otururdu. Bir kişi de gelse saz keman çalardı köçeği oynardı. Bahşişi alırdık. 3 gün eve gelmezdim. Davetlilerde düğünü bırakıp gitmezdi ayıp olur diye. “Hayırlı olsun ağam şu kadar parayı aldık” derdi bizimkiler düğün bitiminde. Düğün sahibi de “hayırlı olsun güle güle harcayın” derdi, helalleşir çıkar evimize gelirdik. Yemesinden içmesinden eğlencesine kadar düğünler çok zengindi. İşimizi zevkle yapardık. Gelen misafirde zevk alır gitmek istemezdi.

Soru 2: Geçmişten bugüne en büyük krizi hangi dönemde yaşadınız?

KA 1: Bu memleket ne kadar kriz yaşıyorsa, krizden etkilenenler arasında biz hep birinci sıradaydık.

KA2: Bu meslekte olan insanların her dönemi zordur. Sadece 3 ay iş yapıyorsun kazandığınla 9 ayı geçindirmeye çalışıyorsun. Ama Pandemi de bizim için bitkisel hayattı. Mekanlarda hiçbir yerde çalamadık.

KA3: 2000lere kadar hepimizin düzeni iyiydi. Pandemi ayrı bir konu oldu. En zor dönem de bizim için pandemi oldu. Hayat pahalılığı da oldu. Şu an 8-10 milyar maaş alan kişi zor geçiniyor. Geliri olmayan senede 4 düğün çalan diğer aylar boş yatan kişinin geçimini

düşünün. Şu da bir gerçek. Sosyal fona gidin bakın 100 kişi kayıtlıysa bunun 90'ı abdal kesimidir.

KA4: Maaşlı olduğumuz için pek hissetmedik. Sebep olandan Allah razı olsun. Ama diğerlerini hiç sorma. Tarla yok bağ yok bahçe yok. Senenin 2 ayı çalışıyor. O iki ay geriye kalan 10 ayı beslemiyor.

KA5: Pandemi bizim aşireti çok düşürdü. Allah devlete millete ziyan vermesin benim işim var ama benim bir oğlum var evli, işi yok. Öteki de evli onun da işi yok. Biri saz çalar biri davul çalar. Pandemide çok borçlandılar. Kirada oturuyorlar, elektrik, kira, su, hastalık, giyim, kuşam var. Borcu o an nereden bulursa oradan alıyor. Ödeme şansımız da olmadı henüz. İşler hala tam başlamadı.

KA6: Son yıllarda daha da zorlanmaya başladık.

KA7: Bizi en çok etkileyen dönem Pandemi. Sadece bizi değil tüm Türkiye'yi. Bütün sanatçıları. Düğünler tamamen bitti. Çalışmayanlarımız var mesela onlara bir iş verilmedi. Düğünler yasaklandı. Destek de alanlar oldu ama ne olacak yani çarşı harçlığı gibi bir günlük, iki günlük...

KA8: Maaşlı olduğumuz için çok krizlerden etkilenmedik. Ama dışarda çalışanları çok etkiledi ve sağa sola borçlandılar.

KA9: Son bir ay kabus gibi. Bir liralık bir şey yirmi beş lira oldu.

KA10: Pandemi bizi acımızdan öldürdü. En kötü dönemdi. Bizde olmadı ama pandemide 2 sene boyunca 170 müzisyen Türkiye genelinde intihar etti, boşanmalar oldu, sazını cihazını kemanını üç kuruşa satan insanlar oldu. Müzik yasakları mahvetti bizi. Hiç kimse de demedi ki bu kadar insan intihar etmiş demedi.

KA11: Bu yaşadığımız dönem son yıllar daha da zorlaştı. Ekonomik durumlar zorlaştı. Pandemi dolayısıyla ekmek bulamayan insanımız oldu. Bir seferlik desteğe bile muhtaç olan insanlarımız oldu. Pandemi dünyayı etkiledi. Bizi nasıl etkilemesin.

GOA 1: Pandemi de çok zor geçiyor. Pandemi döneminde borçlandık. Birikim de yok. Benim hanemde 8 kişi var. Bunların hepsi tek bir kemaniye bakıyor. Torunlarım var onların bezine bile yetişemiyorum.

GOA2: Krizin olmadığı dönem yoktu ki.

GOA3: Pandemi bizi çok etkiledi.

GOA4: Biz senenin 2 ayı çalışan insanlarız o yüzden bizim hayatımızda hep kriz vardı. Allahın verdiğiine şükürler olsun. Ama son 3 yılda daha kötüyüz pandemiden dolayı. Genelde işimiz olmadığı için krizi pek hesaplayamıyoruz ama pandemiden dolayı her yer kapalıydı çalışamadık. Eğlence yerleri hep kapalıydı. İşkur'dan bir şey açılmadı. E şimdi ekonomik kriz de var.

GOA5: Son zamanlar daha zor geçiyor.

GOA6: Her geçen yıl daha zor geçiyor, bu son bir iki sene bizi çok yordu.

GOA7: Son 6-7 senedir çok büyük bir ekonomik kriz içindeyiz. Hayat pahalılığı, düğün yok, olan düğünle de geçinmeye çalışıyoruz. Para biriktirme olmuyor. Boğazına yetmiyor. Bizim kültürümüz bitiyor. Biz son versiyonuz. 5-10 seneye bu kültür biter.

GOA8: En büyük krizimiz bu dönem. Pandemi dönemi. Devlet kredi verdi 10'ar milyar. Ödeyemedik. 6 ay boyunca 1000'er lira Bakanlık destek oldu. Yaramız o kadar büyük ki 1000 lirayla kapanır mı? Bizim yaramıza merhem yetmiyor dikiş atılması lazım artık.

GOA9: Çaresiz kaldığım en zor dönem de son 3 sene. Pandemi dönemi yani. Evimize ekmek girmedi. Devletimiz 1000 lira verdi. Bir de 9-10 lira para verdi. O da elektrik suyumza yetti. Allah razı olsun onu da inkar edemeyiz. Destek olanlardan da Allah razı olsun. Şahıslardan da yardım eden oldu. Pandemide ama devletten ama bireysel yardımlarla ayakta kaldık.

Soru 3: Teknoloji hayatınızda ne gibi değişimlere sebep oldu?

KA1: Repertuarımızı geliştirme konusunda çok faydasını gördük mesela. Youtube kanalım var, videolarım buradan yayınlanıyor, reklamımız oluyor, bu sayede geniş bir kitleye seslenebiliyorum.

KA2: Teknoloji geliştirdi gecekondular kentsel dönüşüme girince aileler mahalleler dağıldı. Bu da etkiledi işimizi tabi. Biz o mahallelerde çalardık düğünleri.

KA3: Eskiden köylerde büyük köy odaları olurdu. Yarenlik geceleri olurdu. O zaman televizyon yoktu insanlar akşam yemeğini yedikten sonra orada toplanırlardı. Ya da yemeği orda yiyelim derlerdi. Ustalar da gelsin çalsın söylesin derlerdi. Bir de şimdi düğün sahibi çoluğuna çocuğuna eşya mı alsın ustanın parasını mı versin en iyisi diyor şuradan bir amfi tutayım şu bilgisayar da koyayım diyor oradan çalsın millet oynasın gülsün diyor. E bu da hem işimizi olumsuz etkiliyor hem de kültürü öldürüyor. Ama teknolojiye biz de ayak uyduruyoruz. Çalıp çığırıklarımızı veya programlarımızı paylaşıyoruz. Onları paylaşınca

başka şehirden insanlar arıyor düğüne çağırıyor. Faydaları oluyor yani. Repertuarımızı genişletiyoruz. En büyük yardımcımız aslında.

KA4: Kabuğumuzu kırıp açılmamız lazım. Bu anlamda internetten faydalaniyoruz. Erişim kolaylaştı. Eskiden İstanbul'u Ankara'yı bilmezdik. Şimdi internette bizi görüp her yere çağırabiliyorlar.

KA5: İnternet üzerinden çok kişi bize ulaşabiliyorlar. Bu anlamda çok faydalaniyoruz.

KA6: Teknoloji bize yaradı internet ortamından insanlar bizi rahat bulabiliyorlar. Ama onun dışında şimdi düğün bilgisayardan çalınınca da bize yaramıyor tabi. Şimdi orkestra çalıp hoparlörden sesi verince bahşiş atılmıyor tabi. Cihaz olmadan önce masa masa dolaşılıyordu ve her masadan bahşiş alınıyordu.

KA7: Teknoloji başkasına yaradı. Eline sazı alan cihazını alan teknolojidenden faydalanan herkes düğün çalıyor ki bunlar bizim ustaların yaptığını yapamazlar.

KA8: İnternet üzerinden bize rahat ulaşıyor insanlar. O açıdan iyi.

KA9: Teknoloji gelişti. İnternetten bizi gören oradan numaramıza bakıp doğrudan bize ulaşabiliyor. Erişim kolaylaştı.

KA10: Teknolojik gelişmenin şöyle bir zararı oldu. Saz çalmayı bilmeyenler cihaz çıkınca saz bilir oldu. Ekoyu verdin mi yanlışını da kapatır, önüne de orgu koyunca, orgunda sesini açınca, sazı şöyle vursan da olur. Eskiden oda oda herkes misafirlerini ağırlardı. Köy yerinde meydan olurdu. Her gelene hoş geldin fasılı olurdu. Önce bir bozlak sonra türkü sonra oyun havası olurdu. Kaşıkçı ortaya çıkar oynardı. Hoş geldiniz denirdi bunun bile bir sırası vardı. Ama şimdi kur amfiyi, ver sesi. Şöyle geniş bir alan düşünün o alana cihazsız sesi nasıl ulaştırdığınızı bir düşünün bunu ancak sanatkar olan yapabilir. O gırtlak o zaman cihazın ta kendisiydi anlayacağınız.

Teknoloji bu zamanda şart. Eskiden bu kadar sık düğünlerde repertuar yoktu. Belli parçaları çalıp söylüyorduk. Repertuarımızı genişlettik. Sosyal medyaya çalıp çığırdığımız şeyleri atıyoruz. Reklamımız oluyor. Uzak yerdeki insanlar için canlı bağlantı yapıyoruz bazen. Aramızdan ün yapıp yükselenlerin youtube kanalı var.

KA11: . O zaman böylesine değişim yoktu. Teknoloji yoktu mesela. Teknolojinin yerini de insan alıyordu. Nasıl alıyordu. O zaman Aydest deyip türküyü çığırdı mı insanlar onu dinlerdi. Bu usta ne diyecek bu sanatçı ne okuyacak Aydestun peşinden diyerek gözleliyordu. E şimdi gözlemiyor niye amfi var. Eskiden kulaktan kulağa düğünde bizi görüp

iyi çaldığımızı düşünenler gider diğerine derdi ki şu iyi söylüyor onu çağır düğününe e şimdi teknoloji sayesinde bizi görüyorlar izliyorlar beğeniyorlar ona göre de düğüne çağırıyorlar.

GOA 1: Teknolojiye biz yetişemiyoruz.

GOA2: İnternet üzerinden reperturamızı genişletiyoruz. Youtube'dan da izliyorum. Facebook'a atıyorlar düğünde çaldıklarımızı. Avrupadan insanlar arıyor öyle olunca. Getirisi çok. İletişim anlamında.

GOA3: Telefon ve internet. Bunlar sayesinde bize her yerden ulaşıyorlar. Faydası var tabi.

GOA4: Teknolojiden ben pek anlamam da çocuklar kullanır. Ama internet üzerinden her yere ulaşabildik. Herkes kendine bir hesap açabildi.

GOA5: Ben babadan gördüğüm kültürü evladımda göremiyorum. Teknoloji değiştirdi çocuğumu. Telefonda interneti bitmiş benimle iki saat sohbet etti “Ya baba” dedi “Ya biz seninle hiç sohbet edemiyorduk sen çok iyi bir adammışsın” dedi. E ben kendi kültürümü atalarımın dedelerimin kültürünü şimdi bu çocuğa nasıl aktarabilirim ki? Bu başlı başına bir sorun.

GOA6: Düğüne giderdim yanımda defter götürürdüm türkü sözlerinin hepsini alamam ki hafızama. Telefonu açtığım zaman şimdi hepsi önümde. Kendimi geliştiriyorum. İnternette insanlar seni düğününe çağırıyor.

GOA7: İnstagram facebook ve youtube var. İletişim kurabiliyoruz.

GOA8: Teknolojik olarak amfi olayı bizi etkiledi. Saz, keman, darbuka olurdu fasıl yapardık eskiden. Ama amfi sahneye bir sefer kuruluyor ve şahsa söylenmiyor. Herkese sesini bir seferde duyuruyor. Bir de sesi kötü de olsa cihazla bunları yok edebiliyor, ayar çekebiliyor. Çıksın çıplak sesle çıplak sazla çalsın söylesin. Yapamaz. Şimdi cihazla 4 parça söylüyorlar.

GOA9: Artık insanlarla irtibatımızı hep telefon internet üzerinden sağlıyoruz. O açıdan faydası oldu.

Soru 4: Kırşehir’de abdal aşiretine ait tahmini kaç hane var? Hane sayısı hakkında ne düşünüyorsunuz?

KA1: Tam bilemiyorum ama İzmir’deki buranın 15-20 katı. Ve hep işsizlik ya da geçim sıkıntısı yüzünden gidiyorlar.

KA2: Şimdi İzmir durumları var. İşler azalınca İzmir’e göç başladı. Hane sayısı bilemiyorum ama eskiye göre epey azaldı yani.

KA3: Hane sayısı azaldı. Göç var. Almanya başladı şimdi. Hollanda da var.

KA4: 1000den fazla hane vardı eskiden şu an yaklaşık 50-60 hane belki 100. Sebebi de sahip çıkılmaması ve bu müziğin burada karın doyurmaması. Giden de müziği yapmıyor başka işler bulup çalışıyor. Kültürümüz böyle böyle kayboluyor.

KA5: Göç var şimdi. Azaldık. Biz de İzmir'e gittik. Allah'ım dedim şu İzmir'den beni kurtar. Memlekette 500 liralık bir iş ver de beni buradan kurtar dedim. Memleketimi isterim ben. Sonra nasip oldu döndüm. 3-5 kuruş azı karar çoğu zarar. Allah ne verirse hayırlısını versin. Dara düşsem de gitmem burada kalırım.

KA6: Sayı git gide azalıyor. İzmir'e gidiyorlar. Oraya yerleşiyorlar ve başka işler yapıyorlar. Hem aşiret dağılıyor hem de bu sanatı İzmir'de yapmıyorlar.

KA7: Kalmadı. Çoğunlumuz İzmir'de. Orada 10 ay kalıyor, buraya 1-2 ay gelip düğün çalarsam çalayım diyor sonra geri gidiyor.

KA8: Hane sayısı azaldı, İzmir'e gidiyorlar, dağılma ve kopma var.

KA9: Herkes İzmir'de. İzmir'e gidenler buraya para verseniz yine gelmezler. Yıllık kazançları var, çocuklarını okutanlar var, meslek sahibi edenler var. Müzik az miktarda. Ayrıca orada sanatçı olarak görüyorlar. Hor görmüyorlar.

KA10: Bizden kalan hane sayısı 50yi bulmaz. Geçim zora binince İzmir'e gidenler oldu. Biz de gittik bir dönem yaşadık İzmir'de. Ben burada işe girince buraya döndüm. Nasip.

KA11: Şimdi İzmir'e giden insanımız var. İş bulup çalışıyorlar. İş sıkıntısından dolayı gittiler. Avcı avını niye arar? Bulamadığı için arar. Kapımızın önünde avımız olsa memleketimizi bırakıp gider miyiz?

GOA 1: Emin değilim. Son 10 yıldır çok sıkıntıya girdik. Göç başladı. Azaldık.

GOA2: Kırşehir'de bir avuç kaldık. Burada iş bulamayınca memleket de sahip çıkmayınca İzmir'e gittik bir süre. Küskünlüğümüz var. Aşiretin yüzde 90'nı İzmir'de.

GOA3: Bağbaşında 30 hane var belki. İzmir'e gittiler tüm zaten. Aç kaldılar. İzmir'e gittiler.

GOA4: Çoğu İzmir'e gitti zaten. 50-60 hane var yoğuz. Bu şekilde giderse zaten herkes bir yerlere gider. Gittiği yerde yok olmak da var. Kendi de kültürü de yok oluyor.

GOA5: Kalmadı pek. İzmir'e gidiyorlar. Niye insanlar İzmir'lere gidiyor? Zorundayız çünkü.

GOA6: Gençler de hep ayrıldı ama 70-80 hane var anca. İzmir'deler.

GOA7: 70-80 hane var burada. İzmir'deler ne yapsınlar. Hayatımızda hep bir umut oldu. Gelecek yıllara hep umutla baktık ama hiç de olmuyor.

GOA8: Kimse kalmadı. Yaramız o kadar büyüdü ki biz de İzmir'e gideceğiz artık. Olmuyor.

GOA9: Bir avuç insan kaldık. Pek hane de kalmadı.

Soru 5: Çocuklarınızın geleceğini nasıl şekillendiriyorsunuz?

KA1: Aşiretin hemen hemen hepsi çocuklarını okumaya yönlendiriyor.

KA2: Yeni yetişen gençlerimiz inanın bu mesleğe sıcak bakmıyorlar çünkü eskiden geçim kaynağıydı şimdi öyle değil. Askerden gelen oğlum var evli iki çocuğu var. İşi yok gücü yok onlara da ben bakıyorum. Gelecek zor görünüyor.

KA3: Okutmaya çalışıyoruz.

KA4: Benim çocuğuma “ bak yavrum benim babam bununla geçindi, ben bununla geçindim, sen de yap” diyecek gücümüz yok çünkü cevap hazır. “Baba senin bu meslekten karnın doydu mu? Doymadı. E ben neden yapayım?” diyor.

KA5: Şimdi çocuklarımız burada kalmıyor başka yerlere gidiyorlar. Çocuğum burada kalsa “baba sana yük oluyorum. Yük olacağıma giderim 5-10 gün çalışır karnımı doyururum baba” diyor. Başına ne gelecek bilemiyoruz. Dağılıyoruz.

KA6: Yeni nesilin bu işe hevesi yok.

KA7: Okurlarsa okuyorlar, okumazlarsa başka iş bakıyorlar.

KA8: Çocuklarımızı istemiyor. Ya sanayiye yönleniyor ya İzmir'e gidiyorlar.

KA9: Çocuklarımız için gelecek endişemiz var o yüzden aşiret çocuklarının geleceğini kurtarmaya çalışıyor. Çocuklarını okutanlar var, meslek sahibi edenler var.

KA10: E ben şimdi çocuğuma nasıl diyeyim saz çal keman çal diye. Acından mı öldüreyim onları? Çocuğumu okutuyorum. Yoklukla da olsa okutuyorum. Çok güzel klavye çalar ona rağmen ben düğüne dahi götürmedim. Kültür içimizde var zaten ama meslek edindirmeyeceğim. Okutacağım. En azından çocuğum için çabalamadım demek istemiyorum.

KA11: Çocuklarımızın içinde kültürü devam ettirecek kan var ama iş. Düğün olacak da insanımızın karnı doycak. Ekonomik şartlar düzelirse çocuklarımız bu işi zevkle yapar.

GOA 1: Aile içinde kültür yine devam ediyor ama çocukların artık geçimini sağlamaları için belli başlı bir işe girmeleri gerekiyor.

GOA2: Çocuklar okuyorlar ve asla bu işe meyil vermiyorlar. Çocukların idolü babadır değil mi? Ama çocuğumuza 5 lira harçlık veremiyoruz. 3 ay çalışıp 9 ay yatıyorum. Onlar da bunu görüyorlar ve yapmıyorlar artık. O yüzden de okumayı tercih ediyorlar veya sanayide çalışıyorlar.

GOA3: Abdalların net bir yaşantısı yok maalesef. Oğlum keman sanatçısı onunla beraber kalıyoruz. O da aynı. Düzenimiz hiç yok. O yüzden torunları okutmaya çabalıyoruz. Çocuklar okusun meslek sahibi olsun ama kendi içimizde de kültürümüz devam eder.

GOA4: Herşeyin başı iş. Düğün bitti artık. 3 çocuk okutuyorum. Biri üniversitede. Ziraat bölümünde. Diğer çocuğuma bir servis parası bile bulamıyorum. Liseye giden çocuğum 1 saatlik yol yürüyor. Borç çok. Yarı tok yarı aç pandemide çok zorlandık. O yüzden çocuklarımıza bu işi vermiyoruz.

GOA5: Çocuk dünyayı internetten keşfedince buradan da gitmek istiyor. Burada yaşamak istemiyor. Geleceğini burada kurmak istemiyor.

GOA6: 5 torunum var elini öper. 5 de çocuk var 2 si gelin oldu. Damadın biri su tesisatçısı. Meslek edindirmeye çalışıyoruz. Gençler de çalışıyor şimdi kimse bu mesleği yapmıyor. Biz de okuyun diyoruz çalışın diyoruz. Biz de diyoruz.

GOA7: Çocuklarım 5 kızım var. Okutmaya çalıştıklarım var. Gittiği yere kadar. Bir de zabıtası öğretmeni şimdi hep çalar oldu. Biz de çocuklarımızı bu yüzden yönlendirmeye başladık. Bizim mesleğimizi yapma diyoruz artık. E aç kalıyor. Ne yapsın çocuk, iş yok güç yok, sen de git sanayide çalış. Yapsınlar artık.

GOA8: Bu iş artık bizim karnımızı doyurmadığı için okutabilirsek okutuyoruz, okutamazsak bir mesleğe veriyoruz. Kimimiz tamirciye, kimimiz Petlas'a veriyoruz. Ama ellerine bir saz alsınlar, konservatuara gidenden daha iyi çalarlar. Çocuklarımız da öyle yetenekli. Allah vergisi bu. Ama bu kültür gidici. En fazla 60 yaşına kadar yapacağız biz. Ondan sonra da bitecek. Bizim arkamızdan gelen yok.

GOA9: Yavrularımız Kırşehir'i terk etti. Oğlum matbaa ustası oldu ki çok yetenekliydi. Askerden sonra buraya bir daha adım atmadı. Çünkü düzenimiz yok. Diğer oğlum da üniversiteye hazırlanmaya çalışıyor. Okutmaya çalışıyorum. İkisi de İzmir'de.

Soru 6: Kırşehir halkının abdallara bakış açısı nasıl?

KA1: Biz bir dernek kurduk mesela. Ama kimse bize yer vermedi. Dışlanma oldu biraz.

KA2: Bu konu hakkında bir şey söylemek istemiyorum.

KA3: Abdal nesline pek değer verilmiyor. Kırşehir halk ozanlarıyla anılıyor. Bir bürokrat gelse çağırın ustaları. İş bitince hadi güle güle. Bir de dışardan gelen bizi araştırarak hayranlıkla geliyor mesela. Dışardan gelen de böyle değer veriyor bize. Gerçi değer verse bile gel gelelim ekonomik açıdan hiçbir şey yok.

KA4: 50'lerde 60'larda toprak reformu olmuş. Hükümet herkese toprak vermiş, ustalara toprak verelim onlar da toprak sahibi olsun demişler. O zamanın insanı, onlar topraktan anlamaz deyip verdirmemiş. Topraktan biz yiyelim, onlar da bizden yesin demişler. Hadi vermedin? Aç kalırız. Bu bizim içimizdeki ukte. Biz Abdal aşiretindeniz, içimizden hiçbir kötümüz yok. Kötü olayımız yok. Böyle bir toplumken bize değer verilmiyor. Bize burada abdal diyorlar. Biz nasıl bir toplumsak artık? Biz de Hacca gidiyoruz, orucumuzu tutuyoruz, biz de bu toplumun bir parçasıyız. Bir arkadaşım vardı çocuğunu everemiyor ama herşeyi var yazlığı var kışlığı var ama kısmeti yok çocuğun. Biz de iki güne bir beraberiz, can ciğer arkadaşız, benim de büyük bir hayranım. Bana dedi ki "Ah arkadaşım iyisin, güzelsin, hoşsun. Kızını oğluma alırdım da abdal olmasaydın." Bunu bana diyor, bana. Benim abdallığının sana ne zararı var. Bir şey de diyemedik. Kırılsam da incinsem de incitmedim yani.

Biz burada kadrolu işe girince toplum da bunu gördü tabi. Önce bize iyi etmişler dediler, dediler ama kravatlı görünce bizi "aboo abdala bak abdala kravat takmışlar" deyip kravatı bize çok gördüler. Ondan sonra bizde kuruma girerken takıyorduk, çıkarken de çıkarıyorduk. Halbuki "abdal giyer lacivertin hasını" diye türkü yazılmış. Çünkü abdal her topluma girerdi. O yüzden de giyinme kuşanma biz de önemlidir her zaman.

KA5: Memleketimizin insanları hoş bakıyor bize. Çok şükür henüz bir kötülük görmedik. İncinmedik.

KA6: Ben olumsuz bir yaklaşım görmedim.

KA7: Bizi beğenmiyorlar.

KA8: Bizi ikinci sınıf görüyor Kırşehir halkı. Şehir dışına çıkınca el üstündeyiz. Şehire gelince abdal değil mi? Ne kız alırlar ne verirler.

KA9: Cenabı Hak diyor ki kimse kimseden üstün değil. Yani benımız karadır. Bir tanesi demiş ki şu adam ne kadar kara. Diğeri de demiş ki boyayı mı beğenmedin boyacıyı

mi? Sana bu güzelliği veren Allah, beni de böyle yaratmış. Yani insanların içini görebiliyor musun? Dışı güzel olanın içi ne? Bilebilir misin? Şu gördüğünüz alan kavaklıktı. Elimizdeki çalgıları saklaya saklaya giderdik. Kimse görmesin, görürse “bak bak abdal gidiyor” derlerdi. Şimdi modernleşmiş gözüküyorlar ama hiç öyle değil.

KA10: Geçmişimiz bizim garip ve garibanlıkla geçti. Abdal ayrımı o zaman daha yoğundu. Omuzumuza saz alıp elimize almaya korkardık “aha abdallar gidiyor” lafını duymamak için. Neşet Ertaş abdallar derneğini kurduk. İki senedir bize bir göz oda verin de kendi yağımızda kavrulalım dedik. Bize bir yer veremediler. Paramızla yer bulalım dedik. Paramızla bize yer vermediler. Bunlara verirsek çalarlar içerler batırırlar. Biz kültür insanıyız. Gittiğimiz yerde daha hiçbir ayıp yapmadık ki. Şehir dışına da bizi çağırıyorlar. Kırşehir düğünü yapılacağı zaman. Kırşehir bize bu değeri vermiyor. Kırşehir sınırı dışına çıkınca paşasın. Dışarda çok büyük sevgi, saygı ve hürmet var. Dışarda beyiz, burada abdalız. Başımıza bişey gelirse sahip çıkılmaz. Kıyamete kadar abdalız. Kötü olan herşey abdala yakıştırılıyor bir de.

KA11: Kırşehirden bize iyi bakanı da var kötü bakanı da var. Biz söylenen iyi ise taşırız, söylenen kötü ise onu biz yanımızda taşıyıp ta ünlü yapmayız.

GOA 1: Bir kere bugüne kadar elimizden tutan hiç olmadı. Kendi memleketimizin insanından başka işler istiyoruz. Yani bize eğlence ortamında söz veriyorlar. Ama o söz orda kalıyor. Bize yardımcı olmadılar hep fakirlikle geldik.

GOA2: İnsanlarda da bir önyargı var. Abdal uşağı çalışmaz diye. Niye çalışmasın? İtelenme bizim dedelerimizden bu yana var. E düğününüzde varız, toplantınızda varız, eğlencenizde varız, hayatınızın bir parçasıyız, müziksiz bir hayat var mı? Yok. E eskiden sazımızı saklaya saklaya giderdik çarşıya. “Amaaan abdal gidiyor” diyecekler diye. Öyle bir önyargı vardı.

GOA3: Bir yorumda bulunmak istemiyorum pek.

GOA4: İyisi de var. Biraz da artık herkes kendi derdinde.

GOA5: Oluyor tabi bazen farklı baktıkları.

GOA6: Hor görülüyoruz. Kızın başını boş bırakırsan ya davulcuya kaçır ya zurnacıya. Daha ne davulcu ne zurnacı adam öldürmedi. Var mı? Mutluluksa bizde, sevgiyse bizde, haysiyetse bizde yani herşey...ama imtihan dünyası. Herkesin kaderi. Keyfe gelmedik bu dünyaya.

GOA7: Bizden bir zarar gelmez ama hor görülüyoruz tabi.

GOA8: El kıymetimizi biliyor da Kırşehir kıymetimizi bilmiyor. Aksaray’a, Nevşehir’e, Ankara’ya düğüne gidiyoruz el üstündeyiz, Kırşehir’de düğüne gidiyoruz “aha abdallar geldi” diyorlar. Çağ değişti. Hor görme de değil ama kıymet vermiyorlar. Burada mahalle çalgıcısı gibiyiz. Ama dışarı gittiğimizde gerçekten bize kıymet, değer veriliyor.

GOA9: Ne diyeyim bilmiyorum ki.. Seven, çok seviyor, sokak temizlerken kapüşonu çekip fermuarı da en yukarı kadar çekiyorum. Ama tanıyan yine tanıyor. İki hafta önce düğününü yaptığım bir araba durdu yanımda, “Ne yapıyorsun ustam? Nasılsın?” derken onlar beni öyle görünce üzüldüler, ya dediler “Size bu işi mi reva gördüler, sizin elinize saz yakışıyor, süpürge değil” dediler. “Elinizde saz, dilinizde söz, konuşmanızda muhabbet var. Size bunlar yakışıyor” dedi. Ben eridim öyle deyince.

Soru 7: Devletin Abdal Kültürü üzerindeki politikasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Hiç devlet desteği aldınız mı? Herhangi bir beklentiniz var mı?

KA1: Kırşehir’de profesyonel bir müzik stüdyosu yok. Aşiretimizin faydalanabileceği bir stüdyo olursa herkes müzikal çalışmasını yapabilir, teknolojik ortamda reklamını yapabilir. Klip çalışması için Ankara veya Kırıkkale’ye gidiyorduk bunun da bir maliyeti oluyordu. Devlet tarafından ya da başka kurumlarca yapılan program, festival ve konser sayıları artırılmalı, son zamanlarda pandeminin etkisinden bu organizasyonlar da yapılamıyor. Sayımız az. Kış döneminde özellikle içimizde sigortası veya geliri olmayanlara 5-6 aylık işkur üzerinden destek verilmeli. Kendi kurumumuz içinde vefat edip, emekliye ayrılanlar var. Grupta eksilen sayının tamamlanması hatta artırılması lazım.

KA2: Devletimizden Allah razı olsun. Destek olmaya çalıştılar. Kültür Bakanlığından 6 ay kadar bir maddi destek oldu. Sosyal yardımlaşmadan destek oldu. Pandemide ramazan davulculuğu yaptık yerel yönetim destek oldu. Ama yardım nereye kadar. Pazarda domatesin kilosu 25 lira. Allah insanların yardımcısı olsun

KA3: Geçenlerde bir toplantı oldu. Büyüklerimiz sizin bu mahalleyi koruyalım dedi mesela. E abdal geçimini sağlayamadıktan sonra, var olamadıktan sonra bu mahalle olsa ne olur olmasa ne olur? Şahsi olarak söylersek Allah razı olsun kadrolu bir işimiz var. Ama aşiretimiz açısından konuşmak gerekirse devlet tarafından pek bir değer de verilmiyor. Kültürümüz yaşasın diyor ama karnımız doymuyor. 2-3 aylık sezonda yapılan düğünleri dışardan birileri değil de abdalların çalması için bir takım tedbir alabilir devlet. Düğün çalacaklara devlet tarafından belki bir kart verilerek hani bunun önüne geçilebilir belki. Öyle olursa bu düğün süresi 2-3 aya değil de 5-6 aya yayılır. İş istihdamı herkese yapılamaz belki ama aşireti araştırın yüzde 80’inin evi arsası yoktur bundan sonra da alamayacaktır. Yüzde

20'si de babadan kalan bir şeyler varsa odur. Devlet büyükleri herhangi bir yerde tarla toprak verse de başını koyacak bir yer yapar kendine.

KA4: Benim bir beklentim yok yaş geçti. Ama gençlere destek lazım. Herkesin beklentisi iş. Belediye başkanı bir şeyler söylüyor ama iyilik mi yapıyorlar kötülük mü yapıyorlar bilemiyoruz biz. Allah razı olsun iyi niyetliler de. Şimdi bize diyor ki yerinizi bize verin. E şimdi kendi evim var. Evime de sığıyorum. Rahatın rahatıyım. E sen bana burayı ver biz de sana daire verelim kutunun içinde yaşa. Kültürümüz tüm kaybolur böyle. Ben daireye çıksam saz keman çalma şansım yok az biraz gürültü olsa alttaki vuracak, biraz daha olsa üstteki vuracak. Bizi apartman hayatına sıkıştırırsan bizim çoluğumuz çocuğumuz davulu zurnayı kemanı sazı öğrenemez öğrenemeyince bu kültür kaybolur. Devletimiz bizi mahallemizde serbest bıraksın. Biz ordan ayrılmak istemiyoruz.

KA5: Devlet büyüklerimizle o kadar konuşuyoruz. Hiçbiri asla sormuyor senin çocuğun ne iş yapıyor? Neyle geçiniyor? diye asla sormuyorlar. Durumlarımızı da biliyorlar aslında çok kişiye söylüyoruz ama tamam diyorlar geçiyorlar. Sözde kalıyor herşey yani. O anlık ilgi görüyoruz. Çoluğumuza çocuğumuza sahip çıksınlar. Burada 5-6 aylık asgari ücretle iş de yetiyor. Sezonluk iş bile yetiyor. Okullar var, kütüphaneler var, birkaç kişimizi de işe alsa yeter, çok da hiçbir zaman ceddimizin gözü olmadı. Helalinden olsun, hayırlısı olsun. Tek İşkur da yeter. Kışı kurtarsınlar da yazın da birkaç düğün bizi kurtarır.

KA6: Devlet bu kültürü yaşatmalı. Devletimizin de bize katkısı var mesela yurt dışına gidiyoruz. Kültür Bakanlığı üzerinden mahalli sanatçı kartımız olduğu için yurt dışına çıkışımız kolaylaşıyor. Bu sayede yurt dışına açılıyor. Yurt dışı girişimleri daha çok olmalı. Yurt dışı işi olmasaydı bu kültür biterdi. Bu şehirde bu kültür ölme aşamasında. Gurbetçilerin yoğun ilgisi var. Onların desteğiyle biraz ayaktayız.

KA7: Allaha şükür bir kurumda çalışıyoruz idare ediyoruz ama çalışmayanlarımız var. Bu kültürü yaşatmamız lazım diyor ama kültür de parasız yaşamıyor ki. Bir iş versinler, sanatçı olarak işe alsınlar. Mesela biz yıllardır burada çalışıyoruz ama sanatçı kimliğimiz yok. Niye bizim sanatçı kimliğimiz yok. Pandemide mesela destek oldular, ama yani çarşı harçlığı gibi bir günlük, iki günlük...

KA8: Bu topluluk kültürün devamı için çok önemli. Gençlere öncelik verilip bu grubun canlandırılması lazım. Devletten bu kültüre ve aşirete sahip çıkmasını istiyoruz. Kimi izmirde kimi başka yerde devletimizin kolu uzun. İsterse tek çatı altında toplayabilir. İş verebilir veya müzik adı altında barındırabilir. Pandemide devletimiz sağolsun küçük bir destek oldu ama yetmedi. Devletimizin en azından bir sigorta desteği vermesi lazım, bu şartlar

böyle devam ederse çoluğumuz çocuğumuz için her yere gideriz. Bu Unesco ile ilgili bir şey söylemek istiyorum. Kültür, Valilik ve Belediyemizin bu konu üzerinde durmasını istiyoruz. Bu ufak bir şey değil Unesco yani. Bizim sayemizde bu olduysa bizi de Unesco üzerinden geliştirsınler.

KA9: Balı küçücük bir arı yapıyor. Arının yaptığı balın dışında yapılan glikozdan falan balın bir faydası var mı? Abdalın da bir özelliği var kendine has bozlağı var. Sivas mesela yıllardır Unescoya müzik alanında girmek için başvurmuş ve alınamamış. Aşiretten isim yapan abdallar var mesela, çağırıyorlar, gitmiş Valiye çalışıyor öbür taraftan Cumhurbaşkanına çalışıyor. Ertesin gün adamı çöplükte görüyorsun, çöp temizliyor çok özür diliyorum. Verilmesi gereken kıymet bu mu? Kıymet veriyorsan yaşam şartlarımıza bir bakın bir destek olun.

Devletin bize sahip çıktığını düşünmüyorum. Bugün devletin Allah zeval vermesin nerelere ne harcamıyorlar, 6 milyon Suriyeli var. Bunlar maaş alıyor. Bugün bir sporcu başarıya ulaştığı zaman bilmem ne kadarlık meblağlar alıyor. Biz o kadarını da istemiyoruz. İnsanlarımıza bir asgari ücret bağlansa o bile yeter. Benim düzenli gelirim var çok şükür. Düzenli gelir ve sosyal güvence olmadığı zaman sorun. Arkadan gelen gençlere destek olsun devlet. 50 hane ya, hepsi 50 hane onu da istihdam ediversinler...

KA10: İşkur'dan 10 kişi mi ne aldılar çöpe verdiler. Bizim şu ellerimize bir şey olsa biz ekmek yiyemeyiz. Ki belediyenin korosu var çoğunu da kadrosuna aldı bizi layık görmüyorlar. Hakkı Göçen zamanında bando kuruldu. O zaman 3 kişi bandodaydı bizden. Cahit Gürses'in iyi bir çabası vardı. Konservatuar kurdu belediye bünyesinde 50'ye yakın kişi vardı çoğu abdaldı. 5 sene kadar o grup ayakta kaldı. Bir kültür 15 kişiyi işe alıp ta haydi size işte verdik diyerek yaşamaz. Kültür kendisinden sonra gelecek nesillere aktarılacak yaşatılır. Bir grup var, emekli olan vefat eden olursa, yetenekli olan çocuk bayrağı devralacak ve devam edecek. Bu grup yaşlandı ve yaşlandıkça isteklere cevap veremez oluyor. Sayı arttırılmalı. O zaman ben de derim ki burada bir güvence var, çocuklarımıza sahip çıkılıyor. Ben çocuğumu bu kültürle yetiştirmeye hevesliyim ama okutuyorum. Devlet bizim için sadece 15 kişilik bir grup kurdu. Oysa her belediyenin koro kurma yetkisi var ve belediyemizin korosunda bir tane bile abdal yok. Devlet dairesine adam alıyorsan 50 yaşındaki adamı devlet dairesine müzisyen diye almayacaksın. Bunun şartları olmalı. İnce saz 20-30 yaş arası, davul zurna 20-35 yaş arası, üstü verim vermez. Gençler zehir zemberek, şu an birbirleriyle yarışıyorlar. Genç ile yaşlı bir olur mu? Müzik işi kafa işi. Kafan yorgun olmayacak. Genç işe girerse o da büyüğüne sahip çıkacak. Yanlış uygulanan politikalar oldu. Geçim sıkıntısı sorunu çözülemedi. Son nesiliz. Belediye de Kültür de gençlerimizi alsın. Bunlar yapılırsa İzmir'e giden bir insanımız

olmazdı. Bir de Ramazan davulculuğu var. 1000 lira harçlık verdiler. Niyet güzel ama yapılma şekli sıkıntılı. Ramazan bir kültür. Ramazan’da biz Cumhurbaşkanının karşısına kadar çıktık maniler dizdik.

KA11: Ben devletimizin insanlarını çok karşıladım. Eskiden kimse demedi ki devletimize “Bu abdallar bizim abdallarımız, sizi karşılamaya hürmet olsun diye getirdik. Bunların işi yok, aşı yok” diye kimse bir şey söylemedi. Bizi düşünen olmadı. Devletimi de kötüleyemem. İlgili kişiler bizim durumumuzu devletimize aktarmalı. Sözü geçen insanlarımız bizim durumumuzu izah etmeli. Devletimizin aklına bizi düşürmeli. Bizim ekmeğimizi ver, devletimizin hizmetinde olalım, valla kızgın sacın üzerine çömelir otururuz. Bizi anamız hizmet için doğurmuş. Bizler hizmet insanıyız. Aza kanaat ederiz.

GOA1: Gaziantep’te bir müzisyen derneği var. Allah onlardan razı olsun. Pandemi döneminde Ahmet Onurlu başkanımız karınca kararınca aşiretimize yardım etti. Kültür ve Turizm Bakanlığı üzerinden 3 aydı 6 aya çevrilen bir yardım oldu. Evimize bir çay şeker alabildik.

GOA2: Bizim çok yüksekte gözümüz yok kendimizi doyurabilecek kadar bir iş versinler bize, mehter takımını ilk eğiten bendim, bende nota bilgisi de var e noldu iş, Unesco da bizim adımızla. Ya yine Belediyemizden de Allah razı olsun. Biz çöpçülükten gücenmiş insanlar değiliz ama toplumda da bir saygınlığımız var, toplum içinde tanınırlığımız çok. 40 senemi vermişim müziğe. Beni tanıyan köpürüyor “bu iş size layık mıydı?” diye. Konserlerde de ben çaldım. Belediyede geçici olarak çalışıyoruz şimdi bir iki ay da uzattılar. Çözüm olur mu diye aldı. Sahip çıkmaya çalışıyor ama 100 kişiden 10 kişiyi almak da çare olmuyor. Bizim en çok çalışmak istediğimiz yer Kültür Müdürlüğü. Biz müzisyeniz devlet kurumları bizi alacaksa bizi müzisyen olarak işe alsınlar ki biz de saygınlığımızı yitirmeyelim. Kendi bildiğimiz işi yaparsak verimli oluruz. Tamirciye sazı versen o sazı anlamaz. Benim elime başka iş versen ben de onu anlamam. Kültür Müdürlüğü’ndeki sayının da artması lazım. Neşet Ertaş K. M.de. Bir halay takımı kursalar, kaşık takımı kursalar, saz keman darbuka ekibi kurun. Mesela koro ilk abdallar adına kuruldu ama abdallardan bir tane abdal yok. Biz mehter takımını kurduk. Bunu ekmek amaçlı kurduk değil mi? Sonra maaşlı 16 tane cami hocası çıktı “gönüllüyüz” dedi. Gönüllü neymiş gönüllü ya. Kim kime 5 lira verir? Senin maaşın var ha öbür taraftaki insan noldu? Türküm doğruyum açım. Bize destek çıkmalarını istiyoruz biz. Bizi bir çadırın altına toplayın deyin ki “müzik istiyoruz” biz yapamazsak geri çıkart. Bu kadar da açık söylüyorum.

GOA3: Beklentimiz belediyeden iş olsun. Hükümetimiz devletimiz gençlerimize iş versin bizden geçti. Onlar haftasonu sanatlarına gider hafta içi de devletin sağladığı bir işle düzen kurar. Her evden bir genç işe alınsın. 50 hane olsa 50 kişi işe alınsa 50 kişi bişey değil. Ekonomik anlamda böyle destek olunursa bu kültürde yaşar, geçim de sağlanır. Ama böyle devam ederse biz de başka şehre gideriz. Durumumuz çok kötü.

GOA4: Beklentilerimiz iş. Keşke kendi mesleğimizle alakalı bir iş olsa buraya (Kültür ve Turizm Müdürlüğü) girdiğimiz zaman ki gibi. Abdallar olarak kültürümüzü yaşatabiliriz burada olursa. O olmuyorsa her türlü işe razıyız. Bizim geçim kaynağımız düğün. Düğün de bittiği için biz iş istiyoruz. Pandemide Bakanlıktan 1000 tl verdiler, yaramızı az da olsa sardı. İşkur üzerinden 6 ay Kültür Müdürlüğü'nde çalıştık. Allah devletimizden razı olsun. Faydası çok oldu. Devamını istiyoruz. İş istiyoruz.

GOA5: Devlet destek oldu evet ama bütün abdal topluluğunu 15 kişiye indirgeyemezsin. Kültürde kadrolu çalışan abdallar için söylüyorum. 3-5 kişiye sahip çıkmakla bu iş olmaz. İşkur üzerinden iş olsa aynı ailedensiniz diyor mesela ama benim oğlum evli çocuğu var çocuğu var. Aynı haneden bir kişi alıyorlar. İşkur beni 3 aylığına alıyor tamam sonraki sene bir daha çıkmıyor bana. 6 ay özel idarede çalıştım. 3 ayda işkurda çalıştım. Kısa süreli alıyorlar ben o şekilde hayatımı idame edemem ki. Geçici de olsa her yıl düzenli olmalı. Onurlu yaşamak istiyorum ben. Müzisyenlik genç mesleği belirli bir yaştan sonra seni götürmüyor. Belli bir yaştan sonra yaşlılar oturur gençler düğün yapar. Çünkü daha enerjik bir ortam sağlarlar çünkü. Miting yapılacağı gün, ustalara bir katkımız olsun, o gün çalışanlar da onlara yevmiye verelim dediler. Biz Neşet Ertaş'ın yeğenleri, Muharrem Ertaş'ın torunları bariyer çekerken meydanda kulağı küpeliler Neşet Ertaş türküleri söylediler sahnede. Biz de onun yanında bariyer çekiyoruz. Benim dedemin türküsünü o söylüyor ya zoruma gidiyor.

GOA6: Devletten görüyoruz. İlacımız alınıyor. Kömürümüz geliyor. Diyaliz hastamız var el bebek gül bebek bakılıyor. Aylığı veriliyor. Allah razı olsun. Ben şükrediyorum. Ha ben kendim de rahat değilim ama şükrediyorum. 50-60 kişilik davul zurna grubu kuruldu bir dönem. Ümit verildi bize ama olmadı. Bize bir tek su verdiler. Olacak diye ne kadar sevindik. Geçim sıkıntımız da var ama biz öyle yatlar katlar istemiyoruz ki.

GOA7: Unesco şehriyiz. Abdallar sayesinde oldu. Adı öyle geçiyor ama hiç bizimle alakası yok. Peki biz niye yararlanamıyoruz bundan? Bizleri görsünler artık, devlet büyüklerimiz, belediye başkanlarımız, valilerimiz bunlar yapmazsa kim yapacak ki ? kim yapabilir? Devlet büyüklerimiz de bizim gibilere bir iş imkanı verse, bir işimiz olsa da bu kültürü devam ettirebilsek. Cebimiz de bir simit parası olsa biz şükrederiz. Teber aşiretine bir

iş imkanı sunsalar biz de kendi kültürümüzü yansıtabilsek. Bu kültür ölme. 50-60 kişilik davul zurna grubu kuruldu bir dönem. Ümit verildi bize ama olmadı. Hanımlarımız çocuklarımız umutlandı. Gönül kırıklığımız var.

GOA8: Yani iyi bir yaklaşım var aslında ama yöntem yanlış. Dört tane çocuk çıkıyor sahneye çalgı çalıyor, başlı başına detone, Çekiç Ali'nin bozlağını söylüyor, Kırşehir'in abdalı da orada bariyer taşıyor Cumhurbaşkanının geldiği gün. Sahnede olması gereken bizken bariyer taşıyan olduk. Memlekette sanatı biz yapalım. Çırağa iş yaptırırsan demircinin zoruna gitmez mi? E bizlerin de zoruna gitti. Şimdi diyorlar ki abdal kültürüne yakışır bir mahalle yapalım. E şimdi şu oturduğunuz masa 5 milyarlık olsa bakımını yapamazsan bu masa neye yarar? Bizim evi güzelleştirsen bile o evin içinde ekmek yok. Sen bana önce bir iş bul. Bir marul 25 lira. Ben de çocuk okutuyorum, ben de Pazar görüyorum, ben de elbise alıyorum, benim de akrabalarımın düğünleri var, ben de düğünlere gidiyorum. 3 aylık sezondan ne kazanabilirsin? İşkur'da bir şişenin içine 1000 kişiyi koyuyorlar. Ahmet sana çıktı diyorlar, orada bekleyen Mehmet aç. Kuradan sonra ağlayıp gidenler var. Öyle yapana kadar Bağbaşı Aşıkpaşa 20-30 kişiyiz. Kırşehir istese hepimizi kurumlara dağıtabilir. Bir sürü kurum var. 12 ay çalışayım aç kalmayım. Hem de bu kültürü yaşatayım. Bize mesela dediler ki sizin mahalleye düğün salonu açalım. Kafeterya açalım. Şu an bu işi yapan 200 kişi olsa yapılacak olan salonda diğerine sıra gelene kadar sezon biter. Kurtarmıyor bizi. Bize sürekli bir iş olmalı. Kış aklımıza geldikçe yüreğimiz ağzımızda. Sosyal yardım olarak tek kömür alıyoruz. Ramazan davulculuğundan da 1000 lira verdiler. Ama halktan alsak çok çok fazla olurdu. Devlet romanların hepsini maaşa bağladı. Kibariye bunları federasyon yaptı. Biz şurada kaç kişiyiz de. Bir avuç insanız ya. Devlet destek olmaya çalışıyor ama kalıcı bir çözüm çıkmadı hiç. Kültür Müdürlüğü bünyesindeki alım iyiydi bir tek. Orada işimizi yapıyorduk hiç değilse.

GOA9: Bir avuç insanız ya bir avuç bir tutamız. Bu kültürü devam ettirmek istiyorsan ki yatlar katlar istemiyoruz biz bana müstakil evim bahçesine koyduğum ocağım yeter. Biz apartman dairesinde de yapamayız. E site olacak. Yöneticisi olacak, asansörü var, güvenliği var, e ben nasıl karşılayım, kendi evinde kira öder gibi yaşayacaksın. Yine olmaz yani.

Bizi 6 ay davul zurna çalıştırdılar. Doğru muydu bu? Ümitlendiydik. Bir de ne zorumuza gidiyor. Çağırıyorlar mesela şuradaki programa gelin diye. Gidiyoruz. Program sırasında her şey güzel el üstündeyiz. Program bitince kapının önündeyiz. Eve gideceğiz gece nasıl gideceğiz diye düşünüyoruz. Hürmet, içerde alkış bitene kadar.

Ben seni işe aldım. Elime verdiğin ne? Sokak süpürgesi. Biz bundan gocunmuyoruz, eve helal ekmek götürüyoruz ama toplumdaki bilinirliğimiz bizi zor duruma düşürüyor.

Benim bir mesleğim var. Beni yücelteceksen, beni onurlandıracaksan beni mesleğimle yücelt, mesleğimle onurlandır. Kendi ağzınızla söylüyorsunuz Unesco müzik şehriyiz diye. Kimin sayesinde? Benim adımla Unesco diyorsun ama bana süpürgeyi layık görüyorsun. Burada bize kıymet verilmiyor.

İçimizden olup da çalamayanlar başka işlerde çalıştırılsın. Ama müzisyen olanlar da kurumlarda istihdam edilirken müzisyen olarak istihdam edilsin. Kurumlara dağıtılsın. O da asgari ücret alacak diğeri de. Herkesin de iyi kötü bir işi olacak.

Bizi 6-7 ay İşkur üzerinden alsınlar başka bir şey istemiyoruz. Ama bunu düzenli yapsınlar. O müstakil evden çıkayım, 6-7 ay işime gideyim sonrasında da düğünümü çalayım. Eve gidince de hanımım çayımı verdi mi tamam. Başka bir şey istemiyoruz yani.

4.2.1 DERİNLEMESİNE MÜLAKATLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda yer alan, abdallarla yapılan derinlemesine mülakatlarda; geçmiş ile bugün arasında yaşanan toplumsal, kültürel, ekonomik farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmış, yaşam şartlarının en zor olduğu dönemler, teknolojinin toplumsal ve kültürel yaşamı nasıl değiştirdiği anlaşılmaya çalışılmış, şehirde abdal aşiretine ait hane sayısı sorularak, abdal sayısının azalmasındaki nedenlere ulaşılmaya çalışılmış, geleneğin devamı açısından önemli olan abdalların, çocuklarının geleceğini nasıl şekillendirdikleri irdelenmiş, Kırşehir halkının Unesco'ya adını yazdırmış abdal halkına bakış açısı hakkında ve devletin abdal kültürü üzerindeki politikaları ile yapılan destekler ve beklentiler hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Mülakat yapılan abdalların tamamı geçmiş ile bugün arasında toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda birçok değişimin yaşandığına vurgu yapmıştır. Çoğu tek kazanç kapısı olarak düğünü göstermiştir. Eskiden yapılan düğünlerle şimdiki düğünler arasındaki farklılıkları anlatırken yaşanan toplumsal, kültürel ve ekonomik değişimleri ortaya koymuşlardır.

Geçmiş yıllarda;

- Köy düğünlerinin daha çok olduğunu,
- Düğün sezonunun yıla yayıldığını,
- Kazançlarının iyi olduğunu,
- Düğün sahiplerinin de imkanlarının iyi olduğunu, hayat pahalılığının olmadığını,
- Bu işi yalnızca abdalların yaptığını,

- Paylaşım ve imece usulünün olduğunu,
- Karşılıklı saygının olduğunu vurgulamışlardır.

Bugün ise;

- Salon düğünlerinin olduğunu
- Müstakil evlerin ve mahallelerin yok olduğunu, apartman ve sitelerin olduğunu
- Hayat pahalılığının olduğunu
- Düğün sezonunun yılın 3 ayına kadar düştüğünü
- Kazançlarının azaldığını
- Müzik yapan insan sayısının arttığını
- Saygının kalmadığını vurgulamışlardır.

Bu açıklamalara bakıldığında köy nüfusunun şehre akması, şehirlerin gelişerek mahallelerin yok olması, apartmanların ve sitelerin çoğalması, hayat pahalılığının olması gibi sebeplerin toplumsal ve kültürel anlamda birçok değişime yol açtığı anlaşılmaktadır. Yapılan görüşmelerde özellikle değişen “düğün kültürü”nden şikayet edildiği görülmüştür. Eskiden 3 gün süren düğünler, bugün salon düğününe dönüşmüş ve köy düğünlerindeki bayrak kaldırmadan misafirlerin ağırılanmasına kadar uygulanan birçok ritüel sona ermiştir. Bir zamanlar abdallara emanet edilen düğünler, salonda 3 saate sıkıştırılmış, gelenek ve görenekten, paylaşımdan ve saygıdan uzak gerçekleştirilmeye başlamıştır. Kazançlı geçen ve bir yıla yayılan düğün sezonu 3 aya düşmüş, hayat pahalılığı düğün sahibini düğün yapmaktan alıkoyar hale getirmiş bu durum da abdalları yaşam mücadelesi içine sokmuştur.

Geçmişten günümüze en büyük krizi hangi dönemde yaşadınız? sorusuna verilen cevaplara bakıldığında bir kısmı hayatlarının her döneminde kriz olduğunu belirtirken çoğunluğu “son yıllar”, “son dönemler” veya doğrudan “Pandemi dönemi” cevabını vermiştir.

Teknoloji hayatınızda ne gibi değişimlere sebep oldu sorusuna verilen cevaplara bakıldığında 14 kişi iletişim ve erişim konusunda faydalandığını, 5 kişi repertuarını genişlettiğini ifade ederek faydalarından bahsetmiştir. Televizyonun olmadığı zamanlarda insanların abdalları köy odalarına davet ettiklerini bunun da ayrı bir getirisi olduğunu dolayısıyla teknolojinin faydaları yanında zararlarının da olduğunu ifade eden kişiler olmuştur. Daha yakın zamanda çıkan cd, amfi, bilgisayar gibi teknolojik ürünlerle müzik yapmanın kolaylaştığı, yeteneği olmayan kişilerin bile bu sayede 3-4 parça öğrenerek düğün yaptığı, bunun da abdalların kazancını olumsuz etkilediği, kazanç olmayınca mesleğin yapılamadığı, mesleğin yapılamaması ile de bu kültürün yaşatılamadığı ayrıca belirtilmiştir.

Hane sayısı hakkında sorulan soruya bakıldığında, 20 kişinin tamamı hane sayısının azaldığını, geçim sıkıntısı dolayısıyla İzmir’e göç edildiğini ifade etmişlerdir.

Çocuklarınızın geleceğini nasıl şekillendiriyorsunuz? sorusuna ise çocuklarının, getirisi olmadığı için bu mesleğe sıcak bakmadıklarını, okutmaya çalıştıklarını, okutamazlarsa bir başka meslek edindirmeye çalıştıklarını, çocuklarının burada kalmadıklarını, ayrılmak istediklerini ama kendi içlerinde de kültürlerini yaşatmaya devam ettiklerini ifade etmişlerdir.

Kırşehir halkının abdallara bakış açısı nasıl? sorusuna “hor görüyorlar”, “kıymet vermiyorlar” gibi ifadelerle olumlu bir yaklaşımın olmadığı yönünde verilen cevap sayısı ağırlıktadır.

Devletin abdal kültürü üzerindeki politikası hakkında;

- İyi niyet olduğu ancak uygulamalarda hatalı kararlar alındığına değinilmiştir. Örneğin; Abdalların yaşadığı mahallenin korunması düşüncesi için, geçimini sağlayamadıktan sonra mahallenin korunmasının bir öneminin olmadığı abdallarca ifade edilmiştir. Bir başka mülakatta, müstakil evlerini bırakmaları karşılığında daire verileceği teklif edilmiş olsa da abdallar, daire hayatının kültürü tamamen yok edeceğini vurgulamıştır. Apartman hayatında müzik kültürünün öleceği ifade edilmiştir. Bir başka görüşmede, Unesco’ya abdallar sayesinde girildiği, devletin en üst makamına kadar abdalların gönderildiği ancak şehre döndüklerinde çöp temizleme işi verildiği ifade edilmiştir. Yani bu durum şehrin abdallara kıymet vermediğinin kanıtı olarak gösterilmiştir. Milyonlarca mültecinin ülkemizde barındırıldığının ancak bir avuç abdala sahip çıkılmadığının altı çizilmiştir. Abdalların çöp işine verilmesi bir diğer görüşmede yeniden ifade edilerek, çöp işi yerine müzik ile alakalı işler verilmesi gerektiğine değinilmiştir. Çöp toplama işinden gocunmadıklarını ancak toplum içinde tanınırlıklarının olması sebebiyle zor duruma düştüklerini ifade etmişlerdir. Önceden bu konuda yapılan çalışmalar ve kurulan korolardan bahsedilmiştir. Müzisyen olarak devlet kurumuna alınan ya da alınacak olan abdalların belli kriterlere göre belirlenmesi gerektiği ve gençlere öncelik verilmesi gerektiği ayrıca vurgulanmıştır. Yetkililerin, abdalların mevcut durumu ve içinde bulundukları zor şartları devletin üst kademelerine iletme konusunda yeterli olmadıkları da yapılan derinlemesine mülakatlarda ifade edilmiştir. Ayrıca abdal topluluğundan 3-5 kişiye sahip çıkmakla veya geçici bir iş vermekle sorunun çözülemeyeceği belirtilmiştir. Yapılan organizasyonlarda iyi niyetli olarak abdallara geçici iş verildiği (bariyer

kurma) ancak sahneye de Kırşehir mzık kültüründen uzak insanların çıkartıldığı mülakatlarda birkaç kez dile getirilmiştir. Bu tarz kararların doğru olmadığı, Unesco mzık şehri Kırşehir’de bu için asıl kendilerine verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yetkililerin abdalların yaşadığı mahallede düğün salonu açmak gibi istihdam amaçlı birtakım fikirler geliştirdiği ancak açılacak bir düğün salonunun çok yetersiz kalacağı, istihdama çözüm olmayacağı yönünde görüş verilmiştir. Zaman zaman sürekli bir iş verileceği hususunda mitlendirildikleri, bunun üzerine çalışmalar yapıldığı, davul zurna ekibi kurulduğu ancak sonunun getirilmediği birkaç mülakatta ifade edilmiştir.

Devlet destekleri hakkında;

- Pandemi döneminde Kültür Bakanlığı tarafından 6 ay süreyle 1.000’er lira destek alındığını
- Sosyal Yardımlaşmadan destek alındığını
- Pandemide Ramazan davulculuğu yaparak, 1000’er lira destek bulunduğunu
- Kültür Bakanlığı tarafından verilen Mahalli Sanatçı Kimlik Kartı’nın yurt dışına çıkışlarda işlerini kolaylaştırdığını ve karttan bu yönde bir destek sağlandığını
- Dönem dönem İşkur üzerinden yapılan sayılı alımlarla destek bulunduğunu
- Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nde kurulan 15 kişilik grupla destek bulunduğunu
- Belediye üzerinden geçici olarak sayılı kişilerin işe alınmasıyla destek bulunduğunu yapılan mülakatlarda ifade etmişlerdir.

Devletten beklentiler hakkında;

- Profesyonel bir mzık stüdyosu kurulması, pandemi sebebiyle birçok yerde iptal edilen devlet tarafından yapılan organizasyon, festival vs. sayısının artırılması
- Özellikle kış dönemlerinde, sigortası ve herhangi bir geliri olmayan abdallar için İşkur üzerinden 5-6 aylık işe alımlarla destek verilmesi gerektiği, her aileden bir kişi şartının değişmesi, bir dönem işe alınanın ikinci dönem işe giremeyip bekletilmesi durumunun kaldırılması, alımların kısa süreli de olsa her yıl düzenli bir şekilde yapılması gerektiği

- Düğün sezonunda (3 aylık dönemde) maaşlı insanların düğün çalmalarının önüne geçilmesi için tedbir alınması
- Aileden kalan bir şey olmaması sebebiyle kendilerine tarla, toprak vs. verilmesi
- Daha çok gençlere destek olunması
- Sayıca az olan abdalların çeşitli kurumlara dağıtılarak istihdam edilmesi
- Göç sorununun önüne geçebilmek ve kültürü yaşatabilmek için istihdam sorununa kalıcı bir çözüm getirilmesi gerektiği hususlarında görüşler verilmiştir.

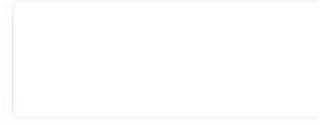
4.3. BASINA YANSIMALAR

Geçmişten günümüze abdallarla ve bu gelenekten gelen ünlü isimlere dair onlarca haber yapıldığı aşikardır. Ancak abdalların sosyo-ekonomik durumunu ortaya koyan haberlere ayrıca dikkat çekilmelidir. Zira aşağıda da irdelenen bu haberlere bakıldığında kültürel miras unsuru olan abdalların ve yaşatmaya çalıştıkları geleneğin içinde bulunduğu şartların anlaşılması kolaylaşacaktır.

14 Ekim 2012 tarihli www.resulkurt.com adlı sitede, Nursel Dilek MANAVBAŞI tarafından kaleme alınan “Gönül Dağının Abdalları Garip Kaldı” başlıklı yazıda; yazar, Neşet Ertaş’ın vefatının ardından Kırşehir’de abdallarla, onların en çok vakit geçirdiği kahvehaneye giderek yaptığı söyleşiyi kaleme almış, abdalların sorunlarını dile getirmiştir ki bu sorunların başını işsizlik çekmektedir.

RESUL KURT
resmi sitesi

'Gönül Dağı'nın Abdalları 'garip' kaldı

14 Ekim 2012 15:45 tni

Bir Neşet daha çıkarır mı bu topraklar? Yoksa bu bozlaklar susar mı Neşetle? Neşet Ertaşın ölümünden sonra gündeme gelen Abdallarla hem ustalarını hem sanatlarını konuştuk.

'Gönül Dağı'nın Abdalları 'garip' kaldı

Aksiyon.com.tr

8 Ekim 2012 / NURSEL DİLEK MANAVBAŞI

Resim 4.3. 1 *Gönül Dağı'nın Abdalları Garip Kaldı Başlıklı Haber Görseli*

Ayrıca bu söyleşide abdallar toplum içinde nasıl hor görüldüklerini, bir kısmının Neşet Ertaş sayesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda kadrolu iş sahibi olduklarını, düğünlerde çalıp söyleyerek geçimlerini kazandıklarını, düğünlerin yasaklanacağı haberlerin çıktığı dönem uykularının kaçtığını, org ve cd gibi teknolojik ürünlerin gelişmesiyle de kendilerine gerek kalmadığını ifade etmişlerdir. Bu haberdeki en önemli detay aslında, mevcut geçim sıkıntısının üstüne teknolojik gelişmelerin de yaşanmasıyla mesleğin yok olma riskinin oluşması olarak karşımıza çıkmaktadır. (<https://www.resulkurt.com/?haber,6641>)

www.sondakika.com adlı internet sitesinin 09/07/2013 tarihli sayfasında yer alan haber, Kaman Abdallar Derneği kurucu başkanı Mümtaz Boyacıoğlu'nca yapılan basın toplantısına yer verilmiştir.

Kırşehir'de Abdalların İşsizlik Sorunu

🕒 09.07.2013 13:28

Kaman Abdallar Derneği kurucu başkanı Boyacıoğlu: "Abdalların geçim kaynakları azaldı. Artık eskisi gibi düğünler olmuyor. Darbukayla, baterilerle yapılan düğünler çoğaldı. Değişen müzik ve düğün anlayışı Abdalları sıkıntıya soktu"

Resim 4.3. 2 Kırşehir'de Abdalların İşsizlik Sorunu Başlıklı Haber Görseli

Haberde, Boyacıoğlu, topluluğun değişen yaşam koşulları nedeniyle zor günler geçirdiğini ve abdalların sorunlarına çözüm bulabilmek için dernek kurduklarını ifade etmiştir. Haberin üzerinden 19 yıl geçmiş olmasına rağmen aynı sorunların devam ediyor olması, abdalların geçim sıkıntısına bir çözüm bulunamadığının, işsizlik ve yoksullukla mücadele etmelerinin geçici değil sürekli bir durum olduğunun kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır (<https://www.sondakika.com/kultur-sanat/haber-kirsehir-de-abdallar-in-issizlik-sorunu-4814618/>).

www.pusulahaber.com adlı internet sitesinde 24 Eylül 2020 tarihli “Pandemi Kısıtlamaları Abdalları Vurdu” başlıklı haberde, yapılan röportajlarda abdallar; Neşet Ertaş’ın izinden yola devam ettiklerini belirterek sonraki nesillere de abdallık geleneğini aktarmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Düğünlerde çalıp söyleyerek gelirlerini elde ettiklerini belirten abdallar pandemi dolayısıyla düğünlerin iptal edildiğini darboğaza düştüklerini ve devletten yardım beklediklerini ifade etmişlerdir (<https://www.pusulahaber.com.tr/pandemi-kisitlamalari-abdallari-vurdu-1419939h.htm>).

Resim 4.3. 3 *Pandemi Kısıtlamaları Abdalları Vurdu Başlıklı Haber Görseli*

22 Ocak 2021 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yer verilen haberde Kırşehir’i ziyaret eden ve abdallara “nasılsınız?” diye soran bir siyasi lidere, bir abdal şöyle cevap vermiştir: “...her gün toplanıyoruz, sohbet ediyoruz, iş yok güç yok. 5 ay oldu, 9. ayda kapandı işlerimiz...” diyerek pandemi sürecinden ne derece etkilendiklerini ifade etmişler ve “...özür dileyerek söylüyorum, bir hayvanın bile nesli tükenmek üzereyken koruma altına alınıyor. Bizim neslimiz kalmadı, şu kişilerden başka yok.” diyerek aslında kültürel bir miras, yaşayan birer hazine olan abdalların ve yaşatmaya çalıştıkları geleneğin yok olmaya yüz tuttuğunu ve destek göremediklerini ifade etmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Ancak pandemi sürecinde

yerel yönetimden destek aldıklarının da altını çizmişlerdir
(<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kirsehirli-abdallar-kilicdarogluna-dert-yandi-garip-geldik-garip-gitmeyelim-baskanim-1807987>).

CumhuriyetArama...

Kırşehirli abdallar Kılıçdaroğlu'na dert yandı: "Garip geldik, garip gitmeyelim başkanım"

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kırşehir'de yaptığı ziyaretlerde, koronavirüs salgını nedeniyle uzun süredir çalışamayan sanatçıların sorunlarını dinledi. Kılıçdaroğlu'na sokakta Aşık Mahzuni Şerif'in 'İnce ince bir kar yağar, fakirlerin üstüne' adlı eseri seslendiren sanatçılar, Abdallığın bitme noktasına geldiğini belirttiler. Abdal kültürünün korumasını isteyen sanatçılar, "Garip geldik, garip gitmeyelim başkanım" diyerek sorunlarının çözülmesi konusunda yardım istediler.

Tweetle Paylaş WhatsApp E-posta A+ A-

ANKA 22 Ocak 2021 Cuma, 10:53

Resim 4.3. 4 Kırşehirli Abdallar Kılıçdaroğlu'na Dert Yandı Başlıklı Haber Görseli

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada; geçmişten günümüze toplumsal ve kültürel değişimin Kırşehir abdalları üzerine olan etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular, kültürel miras unsuru olan abdalların ve yaşatmaya çalıştıkları geleneğin, öteden beri süregelen sorunlarının artarak devam ettiğini göstermiştir.

Derinlemesine mülakat yapılan abdalların tamamı geçmiş ile bugün arasında toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda birçok değişimin yaşandığına vurgu yapmıştır. Nüfusun köyden kente akmasıyla başlayan toplumsal ve kültürel değişimler, toplum tarafından sahiplenilmeme duygusu, toplumun bakış açısındaki farklılıklar, abdalların yaşam standardını etkilemeye başlamış, teknolojik gelişmelerin olumlu yanlarından ziyade olumsuz yansımalarının fazla olması ve hayat pahalılığı abdallar açısından ciddi sıkıntılara sebep olmuş ve tüm bu olumsuzlukların yanına Pandemi Dönemi'nin eklenmesiyle abdallar yaşam mücadelesi verir hale gelmiştir. Yaşam mücadelesi hem göçe hem de abdalların çocuklarının bu kültürden uzaklaşmasına sebep olmuştur. Bu durum kültürel bir miras, yaşayan birer hazine olan abdalların ve yaşatmaya çalıştıkları geleneğin yok olmaya yüz tuttuğu gerçeğini ortaya koymuştur.

Devletin abdal kültürü üzerindeki politikası hakkında; iyi niyetli bir yaklaşım içinde olduğu, abdal kültürünün korunması için bir takım çalışmalar yapıldığı ancak uygulama aşamasında sorunlar yaşanıldığı ayrıca yaşanan zorluklar karşısında devletten destek alındığı, devletin varlığının yeterli düzeyde olmasa da her daim hissedildiği sonucu da çıkarılabilmektedir.

Özellikle pandemi sürecinde devletçe abdallara verilen destekler göz ardı edilmemelidir. Pandemi sürecinde, abdallara, yerel yönetimce yardım konserleri düzenlenerek destek verilmiş, Ramazan ayında Ramazan davulcusu olarak çalışmalarına müsaade edilmiştir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan destek alınmış, pandemi kapsamında dağıtılan devlet desteklerinden yararlanmışlardır.

Bu destekler arasında Kültür ve Turizm Bakanlığınca gerçekleştirilen “Müzik Susmasın” (sanatçılara aylık 1.000-3.000 TL. tutarında maddi destek projesi) projesi yer almış ve bu projeye Kırşehir'den yapılan başvuruların çoğunluğu kabul edilmiştir.

Ayrıca, abdalların dezavantajlı grup durumuna düşmeleri sebebiyle Kırşehir Valiliği tarafından 2021 yılı Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı kapsamında belli sayıda istihdam garantili olan ve benim de proje takımının içinde olduğum bir proje teklifi hazırlanmıştır. Kabul gören ve uygulama aşamasında olan bu proje ile yaklaşık 30 abdalın eğitim göreceği dijital bir müzik stüdyosu kurulması, Bozkır Müzik Akademisinin Kurulması, Mesleki Beceri Geliştirme ve Üretim Atölyelerinin Kurulması (Bağlama, Keman, Davul, Zurna yapımı ile Ahşap ve Oniksten hediyelik eşya yapımı) ve üretilen ürünlerin satışının yapılması gibi pek çok çalışmanın hayata geçirilmesi için çalışmalar başlatılmıştır.

Anket çalışması ise; abdalların günümüzde, eğitim durumundan, gelir durumuna içinde bulundukları yaşam koşullarını ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Anket sonucu, yapılan derinlemesine mülakat sonuçları ve basına olan yansımalar birbirleriyle paralellik göstermektedir. Toplumsal ve kültürel değişimin abdalların yaşam standardını olumsuz etkilediği, pandemi döneminin bu sıkıntıları katladığı ve devlet desteğiyle ayakta kalmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Abdalların verdikleri yaşam mücadelesi karşısında çözüm noktası olarak her zaman devleti görmeleri ve devletten beklenti içinde olmaları durumu, belki de bu çalışmanın en önemli sonuçlarından biridir. Bu kültürün yaşatılabilmesi için de devlet desteği elzem görülmektedir. Unutulmamalıdır ki bu kültürün yok olması demek, Kırşehir'in Unesco Müzik Şehri olma özelliğini de kaybetmesi demektir. Abdal Kültürü Kırşehir'in sürdürülebilir gelişiminde son derece önemlidir.

Abdal kültürünü yaşatabilmek adına öncelikli olarak abdalların talepleri dikkate alınmalıdır. Özellikle, abdal kültürünün yaşatılması üzerine çalışma yapan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında düzenli olarak ve mümkün olduğunca meslekleriyle alakalı işlerde istihdam edilmeleri talebi göz ardı edilmemelidir. Geliştirilecek olan devlet politikalarında veya projelerinde kültürün korunabilmesi adına genç abdallara öncelik verilmelidir.

Dolayısıyla abdalların içinde bulunduğu sıkıntıların aşılmasında mevcut politikalar revize edilmeli hatta yeni devlet politikaları geliştirilmelidir. Devletin yeni politikalar geliştirme gayreti içinde olduğu yukarıda da bahsedilen “Unesco Müzik Şehri Kırşehir’de Müzik Odaklı Kalkınma Hamlesi Projesi” gibi çalışmaların varlığıyla anlaşılmaktadır. Özellikle istihdam odaklı proje sayısının artırılmasının da abdal geleneğinin yaşatılması hususunda etkili olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca şehrin adını Unesco’ya taşıyan abdal topluluğuna yerelde de sahip çıkılmalı, yapılması planlanan organizasyonlarda abdalların sanatlarını icra etmelerine olanak verilmeli,

sanatsal birimler (koro, bando, mehter takımı, folklor ekibi, davul zurna grubu vs.) oluşturabilecek kurum ve kuruluşlar, bu birimlerin abdallardan oluşturulabilmesi için çalışmalar başlatmalı, mevcut olan birimlerde ise abdalların istihdamı için gayret gösterilmelidir.

Özellikle, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü bünyesinde istihdam edilen Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğu bu kültürün temsil edilmesi adına çok önemli bir konumdadır. Grupta yer alan üyelerin yaşlarının ilerlemiş olması, vefat, emeklilik gibi sebeplerden üyelerin sayısının azalması, abdal kültürünün ulusal ve uluslararası alanda tanıtılmasında olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Dolayısıyla bu grupta yer alan üye sayısının artırılması ve bu çalışma yapılırken de genç ve belli kriterleri taşıyan abdallara öncelik verilmesi, abdalların istihdam sorununa katkı sağlamasının yanı sıra kültürün korunmasında ve Unesco Müzik Şehri Kırşehir'in ulusal ve uluslararası alanda tanıtımında son derece etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayata, S., (2006). Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma Yüksek Lisans Tezi. *Erciyes Üniversitesi*, 6.
- Dağdeviren, A. (2019). Abdallar, Müzik ve Turizm. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 865-869.
- Güray, C. (2020) Müziğin Ârifleri Abdallar. *Z Dergisi*. Gelişmiş çevrimiçi yayın.
- Güray, C., Arıcı E.T. (2018).Ege ve Orta Anadolu'da Abdallık Geleneğinin Tarihsel ve Kültürel Özelliklerinin Müzik Gelenekleri ve Müzikal Analiz Üzerinden Değerlendirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Müzik ve Sahne Sanatları Dergisi*, 24-25.
- Gürsoy, Ş. (2006). Sosyal ve Dini Yaşam Açısından Günümüz Orta Anadolu Abdalları Kırşehir Örneği Yüksek Lisans Tezi. *Ankara Üniversitesi*, 9.
- İslamoğlu, E., Yıldırımaltı, S., İyem, C. (2017).Türkiye’de Çalışan Yoksullar Olarak Abdallar: Kırşehir İlinde Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 464-477.
- Keskin, A. (2014). Representation of Traditional Abdal Music and Neset Ertas. *The Journal of International Social Research*. Advance online publication.
- Manavbaşı, N.D. (2012, 14 Ekim). Gönül Dağı’nın Abdalları Garip Kaldı. www.resulkurt.com/?haber,6641
- Sarıkaya, M., Seyfeli M., (2004). Kırşehir Abdal/Teber Dili ve Azerbaycan, Özbekistan Gizli Dilleriyle İlgisi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 250.
- <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html> (15.01.2018)
- <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50839/somut-olmayan-kulturel-miras-envanter-calismalari.html> (15.01.2018)
- <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50839/somut-olmayan-kulturel-miras-envanter-calismalari.html>(15.01.2018)
- <https://www.unesco.org.tr> (15.01.2018)
- <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12929/yasayan-insan-hazinelere-ulusal-envanteri.html> (15.01.2018)

<https://www.sondakika.com/kultur-sanat/haber-kirsehir-de-abdallar-in-issizlik-sorunu-4814618/>

<https://www.pusulahaber.com.tr/pandemi-kisitlamalari-abdallari-vurdu-1419939h.htm>

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kirsehirli-abdallar-kilicdarogluna-dert-yandi-garip-geldik-garip-gitmeyelim-baskanim-1807987>

Yıldız ERASLAN

İŞ TECRÜBESİ

2002-2004	T.C. Başbakanlık, Bilgi İşlem Başkanlığı, Basın Halkla İlişkiler Müşaviri, Ankara
2004-2006	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü, Muhasebe, Memur, Ankara
2006-2014	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Şubesi Şefi, Kırşehir
2014- 2018	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdür Vekili, Kırşehir
2018	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kültür Merkezi Şubesi Şefi, Kırşehir

KİTAP – MAKALE ve BROŞÜRLER

1. Kırşehir Emiri Cacabey ve Medresesi “Simetrik Yaklaşımlar” (**Yıldız ERASLAN**, Nihat ARIKAN, Eylem TUĞUTLU), Kırşehir Valiliği, Yayın No 31, 2009
2. Yüzyıllar Ötesinden Günümüze Uzanan Aydınlık “Ahi Evran-ı Veli (1176-1261)”, **Yıldız ERASLAN**, Somuncu Baba Dergisi, Sayı: 85, Kasım 2007
3. Kırşehir Kent Rehberi, Kırşehir Valiliği, Yayın No 2 (8. Baskı), **Yıldız ERASLAN**
4. Broşürler (Hirfanlı Baraj Gölü, Seyfe Gölü Kuş Cenneti, Çuğun Baraj Gölü, Obruk Gölü, Yunus Emre Anıt Mezarı, Kaman Kalehöyük, Termal Turizm Kenti), **Yıldız ERASLAN**
5. Kırşehir Destinasyon Kitapçığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2. Baskı, **Yıldız ERASLAN**
6. Kültür ve Turizm Bakanlığı destekli Bozkırın Sesi Dergisi, Kırşehir kültür ve turizmi ile ilgili köşe yazıları

EĞİTİM BİLGİLERİ

2020	Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans (Tezli)(Devam)
2001	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (4 yıllık)
1997	Ankara Anafartalar Anadolu Ticaret ve Meslek Lisesi

YABANCI DİL

İngilizce